

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí

Autor: Bc. Markéta Pešková

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Kotala

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Ústav sociální práce

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta Pešková**
Osobní číslo: **U1336**
Studijní program: **N6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Sociální práce**
Název tématu: **Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí**
Zadávatel katedra: **Oddělení sociální práce a sociální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce by měla postihovat problematiku domácího násilí a možnosti pomoci jeho ženským obětem. V teoretické části bude cílem tuto problematiku popsat, vysvětlit související pojmy, formy, fáze a druhy domácího násilí. Následně charakterizovat příčiny a výčet následků mající vliv na oběti domácího násilí, včetně syndromu týrané ženy. Nedílnou součástí bude profil oběti i agresora. Následně charakterizovat práci Policie České republiky v souvislosti s domácím násilím, kde bude pozornost věnována "institutu vykázáni". Dále zde vysvětlím způsob pomoci obětem domácího násilí v rámci našeho právního systému včetně organizací a institucí zabývajících se jejich pomocí a podporou. Důraz bude kladen na kooperaci zmíněných institucí, tedy na interdisciplinární přístup při řešení případů domácího násilí. V empirické části se budu věnovat hodnocení systému pomoci ženám ohroženým domácím násilím prostřednictvím zástupců státních a samosprávných institucí v Hradci Králové a nestátních neziskových organizací, které se touto problematikou systematicky a multidisciplinárně zabývají, přičemž bude použita metoda rozhovoru. Zvolené metody a techniky: rozhovory. Klíčová slova: domácí násilí, ženská oběť, pomoc, spolupráce, interdisciplinární tým

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jiří Kotala**

Datum zadání diplomové práce: **3. února 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2015**

JUDr. Miroslav Mitřbner, CSc.
ředitel

L.S.

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.
vedoucí katedry

due

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu

V Hradci Králové dne 20. 3. 2015

Bc. Markéta Pešková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Jiřímu Kotalovi za odborné vedení diplomové práce a mé kolegyni PhDr. Daniele Květenkové, Ph.D. za postřehy a cenné komentáře při psaní této práce.

Anotace

PEŠKOVÁ, Markéta. *Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí*. Hradec Králové, 2015. 80 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Jiří Kotala.

Hlavním cílem diplomové práce je popsat aktuální teorie problematiky fenoménu domácího násilí, možné důsledky způsobené domácím násilím, právní vymezení a zaměřit se na dostupnost, kvalitu a možnosti pomoci jeho ženským obětem. S důrazem způsobu práce zainteresovaných subjektů, tedy interdisciplinární spolupráce pomoci při řešení případů domácího násilí. Práce je doplněna o vlastní zkušenosti z praxe u Policie České republiky a o výpovědi odborníků z řad pomáhajících organizací v Hradci Králové.

Hlavní výzkumnou otázkou praktické části je zjistit, jak vnímají členové interdisciplinárního týmu nastavení efektivity systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové. Metodologie spočívá v hledání odpovědi na hlavní výzkumnou otázku s využitím kvalitativní strategie formou polostrukturovaných rozhovorů. V rámci analýzy jsou předložena data, získaná výzkumem, která jsou následně interpretována ve vztahu k výzkumnému cíli. Získaná data jsou obohacena o zpracování formy SWOT analýzy, která slouží ke zjištění možných pozitiv a negativ interdisciplinární spolupráce pomoci ženským obětem domácího násilí.

Klíčová slova: domácí násilí, ženská oběť, pomoc, spolupráce, interdisciplinární tým

Abstract

PEŠKOVÁ, Markéta. *Interdisciplinary help to woman 's victim of domestic violence*. Hradec Králové, 2015. 80 p. Diploma Thesis. University Hradec Králové, Institute of Social Work. Leader of the Diploma Thesis: Mgr. Jiří Kotala.

The main task of the primary aim of diploma thesis is a description of issues current theory of phenomenon domestic violence, potential consequences caused by domestic violence, law definition and focusing at availability, quality and possibility of helping to women victims. With stress on methods of involved subjects, which means interdisciplinary cooperation of assistance during solving cases of domestic violence. Thesis is refilled by personal, practice experiences by Czech police and some statements of experts of supporting organizations in Hradec Králové.

The main research question of practical part is founding out point of view members of interdisciplinary team on setting of efficiency of the system assistance women victims of domestic violence in Hradec Králové. Methodology resides in looking for answers on main research question with application qualitative strategy of some semi-structural interviews. Within the analysis are propounded data gained by research, which is subsequently interpreted in relation to the research aim. The gained data is enhanced with processing form of SWOT, which be used as a tool for detection possible positives and negatives of interdisciplinary cooperation of helping to women victims of domestic violence.

Key words: domestic violence, woman's victim, help, cooperation, interdisciplinary team

OBSAH

Úvod.....	8
1 Vymezení problematiky fenoménu domácího násilí	11
1.1 Agrese a násilí obecně	11
1.2 Fenomén domácího násilí.....	13
1.3 Specifika, formy a spirála domácího násilí	14
1.4 Osobnost ženy jako „oběti“ domácího násilí.....	17
1.5 Osobnost agresora – pachatele	18
2 Důsledky domácího násilí páchaného na ženách.....	21
2.1 Bezmoc a závislost	21
2.2 Následky prožitého násilí	22
2.2.1 Stockholmský syndrom	23
2.2.2 Viktimizace oběti	24
2.3 Postavení dítěte ohroženého domácím násilím	25
3 Právní pomoc ženským obětem domácího násilí.....	27
3.1 Pozice oběti v trestním řízení	27
3.2 Právní normy upravující domácí násilí.....	29
3.3 Trestní a přestupkový zákon.....	29
3.4 Ochrana ohrožených osob - Institut vykazání	31
3.5 Metodická příručka SARA DN	32
3.6 Pomoc ze strany Policie České republiky.....	33
3.7 Bezpečnostní plán.....	35
4 Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí.....	37
4.1 Klíčové instituce možnosti pomoci	37
4.2 Proces mezioborové spolupráce	39
4.3 Možnosti pomoci při práci s obětí - Policie Královéhradeckého kraje - krizový tým.....	40
4.4 Možnosti pomoci při práci s obětí - Městská policie Hradec Králové	42
4.5 Možnosti pomoci při práci s obětí - Probační a mediační služba Hradec Králové.....	42
4.6 Možnosti pomoci při práci s obětí - ADRA Hradec Králové	43
4.7 Možnosti pomoci při práci s obětí - Intervenční centrum Hradec Králové	44
4.8 Možnosti pomoci při práci s obětí - Magistrát města Hradec Králové.....	45
5 Shrnutí a východisko pro empirické šetření	47
EMPIRICKÁ ČÁST.....	48
6 Vyhodnocení efektivity spolupráce interdisciplinárního týmu v systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové	48

6.1	Formulace výzkumných cílů	48
6.2	Výzkumná strategie	49
6.2.1	SWOT analýza specifikace.....	50
6.3	Výběr výzkumného souboru a informanti výzkumu	51
6.4	Transformační postup výzkumu	52
6.5	Techniky sběru dat	54
6.6	Validita a reliabilita	56
6.7	Analýza a interpretace dat	56
6.7.1	Teoretická základna pro existenci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové ..	57
6.7.2	Principy a metody v rámci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové	59
6.7.3	Praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové	62
6.7.4	Efektivita interdisciplinární spolupráce při práci s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové.....	66
6.8	Shrnutí výzkumného šetření a příspěvky pro využití v praxi	68
6.8.1	SWOT analýza zjištěných skutečností	72
	Závěr.....	73
	Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	75
	Seznam tabulek a obrázků	79
	Přílohy	80

ÚVOD

Domácí násilí existuje ve společnosti od nepaměti. Mění se však přístup státu, organizací a celé společnosti k této problematice. Domácí násilí dlouho nepatřilo mezi témata veřejné diskuze, bylo obecně tolerováno a považováno za soukromou záležitost konkrétní rodiny. Obrat k lepšímu nastal až v 70. letech 20. století zásluhou feministických hnutí, která začala o tomto jevu veřejně hovořit a diskutovat. V případě České republiky ovšem tato změna nastala až spolu se změnou společenských poměrů v 90. letech 20. století. Vznikla řada neziskových organizací, které se systematicky začaly zabývat péčí o oběti domácího násilí. Klíčovou roli na poli pomoci obětem domácího násilí sehrálo občanské sdružení Bílý kruh bezpečí. Díky jeho aktivitám se problematika domácího násilí dostala do povědomí široké veřejnosti, postupně za ni převzal odpovědnost stát, který vytvořil odpovídající legislativu. V návaznosti se rozrostla i síť propojujících institucí při řešení domácího násilí.

Fenomén domácího násilí se nevztahuje pouze na ženy, ale také na muže, děti, seniory, či osoby zdravotně postižené. Tato práce se orientuje na pomoc zejména ženským obětem domácího násilí. Mnohé oběti pocítují dlouhodobou bezmocnost a jen velmi těžko se jakémukoli násilí brání, mnoho z nich ani neví, jak a kde pomoc hledat. Proto je spolupráce s organizacemi a institucemi zabývajícími se touto problematikou nezbytná. Silným impulsem, který stál na počátku mého rozhodování o výběru takto zaměřeného tématu pro diplomovou práci, byla moje vlastní zkušenost s domácím násilím. Chápu proto s velkou empatií pocity strachu, studu, obav, včetně těžkostí při řešení různých dilemat, spojených se společenskými i rodinnými konvencemi. Dalším aspektem tohoto výběru je skutečnost, že jsem několikaletým příslušníkem Policie České republiky a svoji kariéru bych ráda směřovala k práci úzce spjatou s touto problematikou.

Hlavním cílem diplomové práce je popsat aktuální teorie problematiky domácího násilí, a zaměřit se na dostupnost, kvalitu a možnosti pomoci jeho ženským obětem s důrazem na interdisciplinární přístup pomáhajících subjektů. Dílčím cílem bude vymezit fenomén domácího násilí. Důraz bude kladen na kooperaci zmíněných institucí, tedy na interdisciplinární přístup při řešení případů domácího násilí. Aby bylo možno porozumět širšímu kontextu tohoto závažného jevu, bude práce podložena odbornou literaturou, ve které se specialisté tomuto fenoménu věnují na teoretické úrovni. Práce

pak bude doplněna o vlastní zkušenosti z praxe u Policie České republiky a o výpovědi odborníků z řad pomáhajících organizací v Hradci Králové.

Cílem metodické části bude pokusit se zhodnotit, zda je tato práce a spolupráce z pohledu pracovníků pomáhajících organizací efektivní, a případně navrhnout postupy, jak ji zlepšit. Hodnocení systému pomoci ženám ohroženým domácím násilím bude probíhat prostřednictvím výpovědí samotných zainteresovaných pracovníků. Jde o šest odborníků pracujících v přímé práci s těmito oběťmi, a to z řad Policie České republiky Královéhradeckého kraje, Městské Policie Hradec Králové, Intervenčního centra Hradec Králové, ADRA Hradec Králové, Probační a mediační služby Hradec Králové a Magistrátu města Hradec Králové. K dosažení stanoveného cíle využívám kvalitativní strategie, zejména pomocí polostrukturovaného rozhovoru z výše zmíněnými odborníky pracujícími v přímé pomoci ženským obětem domácího násilí. Výzkum byl prováděn od listopadu 2014 do ledna 2015.

Diplomová práce je rozčleněna do šesti hlavních kapitol, přičemž je dělena na část teoretickou a část empirickou. V teoretické části této práce je první kapitola vyhrazena k vymezení problematiky fenoménu domácího násilí. Dále navazuje kapitola pojednávající o samotných důsledcích domácího násilí páchaného na ženách. K pochopení celé problematiky bude uvedeno vymezení právní pomoci ženským obětem domácího násilí. Způsob práce zainteresovaných subjektů, tedy interdisciplinární pomoc při řešení případů domácího násilí, bude obsahem čtvrté kapitoly. Pátá kapitola shrnuje celou teoretickou část a obsahuje východisko pro empirické šetření. V návaznosti na teoretické přístupy a jejich využití pak následuje poslední kapitola - metodická část této diplomové práce. Zde bude definován hlavní cíl výzkumu a hlavní výzkumná otázka – *Jak vnímají členové interdisciplinárního týmu nastavení efektivity systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové.* Ta je pak dělena na čtyři dílčí výzkumné otázky týkající se praktické zkušenosti s mezioborovou spoluprací jednotlivých odborníků. Nedílnou součástí této poslední kapitoly bude prezentace výzkumného souboru, transformace a postup při realizaci výzkumu. V rámci analýzy budou předložena data, která byla získána výzkumem, a ta budou následně interpretována ve vztahu k výzkumnému cíli. Podle výsledku analyzovaných dat budou objektivní fakta převedena do SWOT analýzy. Dále zde bude formulováno dosažení výzkumného cíle, který by mohl být jako příklad možné a fungující praxe uplatněn pro mezioborovou spolupráci. V rámci výzkumu bude také

popsáno, zda celkový interdisciplinární systém pomoci ženským obětem v Hradci Králové je dostatečně efektivně nastaven. Práce klade důraz na využití v praxi spolupracujících profesí, na efektivnější pomoc v mezioborové spolupráci při pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové. Dále bude určena jako výukový materiál pro všechny zájemce, kteří se chtějí zabývat touto závažnou problematikou.

*„Nemůžu si pomoci, ale domnívám se,
že toto století je nejnásilnějším stoletím lidských dějin.“*

William Golding

(in Ondrejkovič a kol. 2000, s. 68)

1 Vymezení problematiky fenoménu domácího násilí

Aby bylo možno specifikovat možnosti pomoci obětem domácího násilí, bude první kapitola věnována vymezení tohoto fenoménu domácího násilí obecně. Zaměří se dále na upřesnění jeho forem a spirálu domácího násilí. Neméně důležitá bude specifikace osobnosti oběti, v tomto případě ženy, na kterou je tato práce zacílena. Závěr kapitoly bude pojednávat o osobnosti agresora.

1.1 Agrese a násilí obecně

Dnešní společnost se nikterak neliší od té dávno minulé. Poněšický (2005, s. 17-19) podotýká, že mnohé ideologie včetně křesťanství hlásaly mírumilovnost, svobodu a rovnost. Avšak v rámci ideologických a mocenských střetů, revolucí, válek docházelo k nebývalým krutostem, bezpráví, násilnostem apod. Tato problematika inspirovala mnoho světových autorů k námětu knih, básní, filmů. V pozadí násilných činů hrají důležitou roli láska, nenávisť, žárlivost, zhrzenost. Převážně tyto aspekty bývají hlavním důvodem, jenž vede k domácímu násilí na ženách. Poněšický (2005, s. 80) dále k této problematice dodává: „...*agrese má formu věčnosti, jež umrtvuje vše živoucí – lásku, vývoj, změnu atd...*“.

Úryvek z Listiny základních práv a svobod (Zákon..., www.zakonycr.cz) nás má upozornit, že jakékoliv násilí, či agrese je nehumánní a nepřípustné v naší demokratické společnosti „...*nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu...*“.

Poněšický (2005, s. 21) ve své publikaci konstatuje, že nelze dojít k jednotnosti názoru mezi psychology „...*zda je agrese lidskou konstantou, či zda je reakcí na frustrace, tj. získanou vlastností, zda je tudíž naučená a tím pádem změnitelná...*“.

S ohledem na předchozí myšlenu by bylo možné zjednodušeně říci, že pakliže je agresivní chování vrozené – tedy pudové, nedá se s ním nic dělat a je tedy možné jej ospravedlňovat. Nebo na straně druhé je agrese naučená, tudíž jí lze správnou výchovou odstranit.

Kupříkladu Pankeep (in Poněšický, 2005, s. 28) rozlišuje tři druhy neuronálně - hormonálních aktivací agresivního chování:

- Systém frustrace – strach spojený s obranou či protiútokem (emoční a nekoordinovaný).
- Agrese lovce oběti, spojení s pozitivním faktem radosti, stimulace, zvědavosti a s hledáním (pronásledování se děje tiše a koordinovaně).
- Agrese týkající se hierarchie, dominantní role, nejzřetelnější u mužského pohlaví.

Z tohoto plyne, že každý z nás je ve své podstatě nositelem určité formy i stupně násilí. Určitou formu násilí si lidé již odedávna oblíbili, neboť přinášelo a přináší mnohým hodně požitků, jako jsou hmotné statky, či pocity blaženosti, radosti, uspokojení. Je zřejmé, že moc a majetky si lidé často získávají násilnými akty, mezi něž patří intriky, vraždy, vydírání a další mocné zbraně naší společnosti. Čírtková (2000, s. 164) hovoří o promyšlenosti a připravenosti k tzv. „kriminální agresivitě“.

Stručný výčet mezí při posuzování kriminální agrese v praxi rozdělila Čírtková (2000, s. 164):

- „...*kriminální agrese reaktivní, neplánovaná a bez přípravy,*
- *kriminální agrese promyšlená, připravovaná, programová...*“.

Špatenková a kolektiv (2011, s. 106) k tomu dále doplňují, že se především jedná o projevy agrese ve výchovně vzdělávacích institucích (šikana), v rodině, ve formalizovaných institucích, v zaměstnání (mobbing), na ulici, kdekoliv se setkává člověk s člověkem. K další formě domácího násilí patří i tzv. stalking. (Meloy 1998, s. 2) definuje stalking jako: „...*úmyslné, zlovolné, opakované pronásledování a obtěžování osoby, které ohrožuje její bezpečnost...*“.

Agresivita nás obklopuje ve všech oblastech života a v různých směrech a nemusí se jednat pouze o fyzickou formu. Proto je potřeba tuto problematiku nebagatelizovat, ale otevřeně o ní mluvit a zveřejňovat zásadní postoje o obecné netoleranci násilí. Je v rukou zejména politiků, aby právní systém byl nastaven proaktivně a bylo možné řešit všechny druhy a formy nepřiměřené agrese, včetně domácího násilí. Zároveň je nutné, aby se dostaly do obecného povědomí výzkumy týkající se agrese a násilí ve společnosti, rodině i vzdělávacích institucích.

1.2 Fenomén domácího násilí

S fenoménem domácího násilí se můžeme setkat v mnoha odborných publikacích. Velmi důležité ale je, jak je samotná problematika vnímána laickou veřejností. Proto v této kapitole bude nastíněn základní rozbor domácího násilí, s důrazem na ženský aspekt oběti. Již ze samotného názvu „domácí násilí“ vyplývá, že se jedná o určitý nátlak, útok, agresi či patologický jev. Jednotnou definici, která by tento fenomén vymezila, co je a co není domácí násilí, v literatuře zřejmě nevyčteme. Záleží na tom, v rámci jakého oboru budeme na danou problematiku nahlížet. Není vyloučeno, že jiný postoj mají sociologové, právníci, policisté, sociální pracovníci, psychologové či pedagogové.

Kupříkladu Bílý kruh bezpečí (Pomoc obětem ..., www.bkb.cz) specifikuje tento fenomén takto: „...*domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí...*“. K tomu dochází zejména skrytě mimo veřejnost, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností tyto incidenty zastavit a efektivně řešit narušený vztah.

K této problematice je třeba podotknout, že není spojena s násilím na ženách, ale týká se i dětí, seniorů, mužů i osob se zdravotním postižením. Přičemž obecně k násilí může docházet kdekoliv.

Domácí násilí se převážně odehrává v soukromí, beze svědků a mezi lidmi. Hraje zde velkou roli citová blízkost, ale také ekonomická závislost. Agresor nepředpokládá, že by mohl být odsouzen či potrestán. Mnohdy agresor velmi dobře ovládá dvojí vystupování, jiné za zavřenými dveřmi a jiné ve společnosti, či mimo domov, kde se umí dobře ovládat a maskovat tak své sklony k agresivitě. Převážně začíná nenápadně, kdy oběť jen těžko dokáže odhadnout rizika a obrovské nebezpečí které hrozí. Špatenková a kol. (2011, s. 110) zdůrazňují, že aby se skutečně jednalo o domácí násilí: „...*musí docházet k opakovanému (ojedinělá a zcela výjimečná facka ještě není projevem domácího násilí) a dlouhodobému týrání partnera...téměř každodenní přítomnost, postupná, vzrůstající intenzita útoků, jasně dané a neměnicí se role aktérů...*“.

Ve vztahu agresor – oběť hrají významnou roli tři faktory. Láska – usmíření: násilný muž je k ženě pozorný, dochází k udobřování prostřednictvím sexu, vyznávání lásky po týrání. Dále možnost naděje, že se vše zlepší, že partner není tak zlý a změní se. A nakonec obava - vyhrožování oběti, zastrasování, násilí.

Významný sociolog Anthony Giddens nazval „domov“ vzhledem k incidenci týrání za „...nejnebezpečnějším místem v moderní společnosti...“. (in Špatenková a kolektiv 2011, s. 111). Závěrem je třeba dodat, že tento jev se týká celé populace, veškerých sociálních vrstev obyvatel. Povolání, sociální status, vzdělanost, kultura nemusí na vznik násilného jednání mít žádný vliv. V každé kultuře má domácí násilí jinou míru tolerance. Měli bychom však mít na zřeteli, že násilí vede pouze k dalšímu násilí.

1.3 Specifika, formy a spirála domácího násilí

Násilí může způsobovat utrpení, bolest, vyvolávat odpor, podrobení, či rezignaci. Do jisté míry je součástí lidské existence a vždy vyvolává určitou reakci. Kupříkladu Ondřejkovič (2000, s. 71-73) uvádí, že s násilím se setkáváme v každodenním životě a je to nejtrvalejší sociální skutečnost, která nás provází od pradávna. S různorodou intenzitou a kontextem. Znamená též určitý akt, kterým člověk druhému způsobuje újmu, poškozují ho.

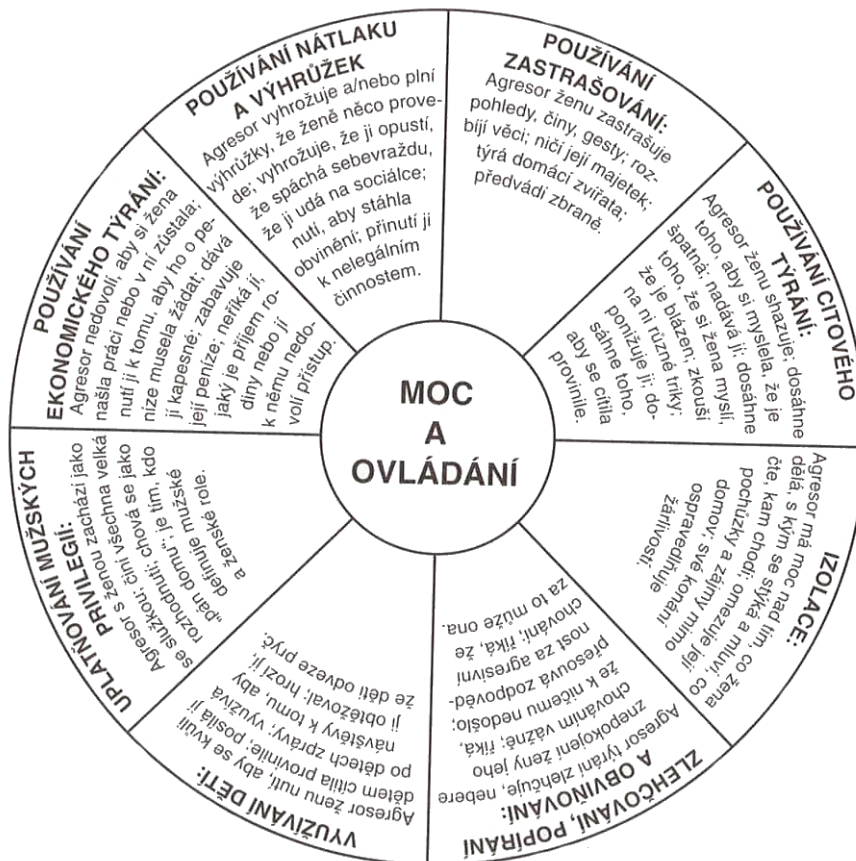
Z hlediska formy násilí podle Špatenkové a kol.(2011, s. 110) rozlišujeme:

- fyzické násilí - situace ohrožující zdraví a život, facky, strkání, kopance, škrcení
- verbální násilí - hrozby, urážky, ponižování
- sociální násilí - izolace, zamezování jakéhokoliv kontaktu z vnějšku
- ekonomické násilí - odmítnutí finanční podpory, bránění výkonu, ničení majetku
- „...sexuální násilí (nucení k sexuálnímu styku, nucení k sexuálním praktikám, se kterými partner nesouhlasí, znásilnění, nucení k prostituci apod.).
- *psychické násilí (vyvolávání pocitů viny, ponižování, vyhrožování, neustálá kritika, nadávání, okřikování, zahanbování, zneužití důvěry, ignorování...“.*

Výše uvedené formy domácího násilí mohou tvořit mezi sebou vazby. Každý incident v domácnosti, který je kvalifikován jako domácí násilí, bývá velmi individuální. Buskotte (2008, s. 15-16) upřesňuje, že takovéto jednání lze grafickým znázorněním různých druhů agresivního chování vložit do schématu tzv. „duluthský model“ jenž je standardně využíván například britskou organizací Women’s Aid (britská organizace na pomoc obětem). Výsledek týrání je znázorněn ve středu kruhu jako moc a ovládání.

Duluthský model

Obrázek č. 1

(Buskotte, 2008, s. 28)

Poněšický (2005, s. 197) k této problematice dodává, že existují lidé, kteří se občas dostanou do ráže, nenechají se však strhnout k násilí ani agresivitě. Avšak na straně druhé „...se setkáváme s násilnými činy bez doprovodného vzteku, jejichž podkladem jsou nenávist, závist, strach či dlouhá chvíle. K násilí se sahá tím dříve, čím více se cítí dotčený pachatel v nouzi, neví kudy kam, něco mu přerůstá přes hlavu...“. Akty domácího násilí probíhají v jakési spirále s častým opakováním. Intenzita násilí zpravidla roste a intervaly mezi fázemi se časem zkracují. Podle Čírtkové (2009, s. 249) má domácí násilí cyklický charakter, který negativně ovlivňuje oběť a snižuje schopnost řešit nastalou situaci. Uvedený kruh spočívá ve střídání klidných fází s fázemi ataku.

Po fázi útoku mnohdy přichází fáze usmiřování, kdy se agresor omlouvá za své chování a slibuje nápravu. Oběť samozřejmě tyranovi věří a s dalšími útoky již nepočítá. Toto se obvykle nesčetněkrát opakuje.

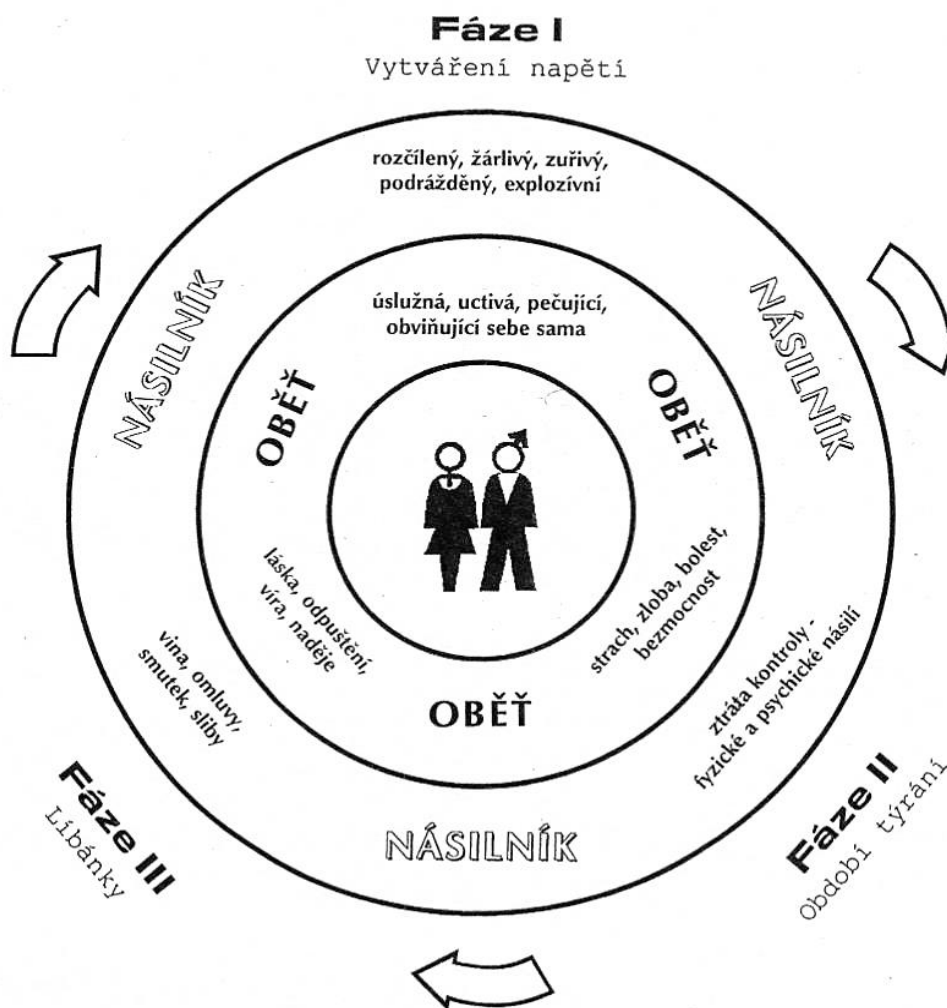
Buskotte (2008, s. 64-66) rozlišuje tři fáze, které mají specifické vlastnosti a to:

- **Fázi napětí**, kdy se oběť nechová příliš podřízeně a vlídně vůči násilníkovi, kterého toto jednání znejišťuje. Dochází k nárůstu napětí a menším incidentům, násilník je podrážděný, vznětlivý, žárlivý, kritický. V této fázi se žena snaží nevyvolávat konflikt, neprovokovat partnera a vyhnout se sporu. Opatrnost v komunikaci je v této fázi u ženy největší doménou. Přičemž jakákoliv prezentace problému v domácnosti je pro vnější okolí tabu.
- **Fáze týrání** agresor se snaží upevnit své oslabující postavení, a to pomocí samotného aktu násilí. (fyzický útok, sexuální zneužití, vyhrožování, kritizování, psychický nátlak, který má za cíl pokořit partnerku, zesměšnit). Spouštěčem násilí může být cokoli (například spálená večeře, nepořádek, žárlivost). Oběť se tedy může snažit jakkoliv, ale násilník si vždy vhodný důvod najde. V této fázi prožívá žena pocit bezmoci, viny, strachu a není schopná jakékoliv zpětné reakce vůči agresorovi. Nebo naopak některé z žen volí strategii únikové cesty a snaží se dostat od agresora co nejdále.
- **Fáze usmiřování**, nebo také líbáňková fáze, je obdobím klidu, kdy se muž snaží ženě omluvit a přesvědčit ji, že už se podobná situace nebude opakovat. Nastává dočasné období harmonie, lásky a štěstí (dárky na usmířenou, odprošování na kolenou, pláč). Mnoho žen si myslí, že bez nich jejich muž nemůže žít, a že muž vše co řekl, myslí vážně. Zde je potřeba vyzdvihnout, že tato fáze je nejpříhodnější období pro odchod ženy od tyrana. Avšak existují ženy, které bez násilí neumějí žít, neboť se po odchodu neumějí vyrovnat s klidem a mírem. Možná z obav ze zcela nového a neznámého stavu.

Kruh domácího násilí

Obrázek č. 2

Cyklus násilí

(Cyklus násilí..., www.dchcb.cz)

1.4 Osobnost ženy jako „oběti“ domácího násilí

Obecně řečeno „oběti“ je osoba, které byla narušena osobní integrita a to po stránce emocionální či fyzické. Z genderového hlediska soudí Oakleyová (2000, s. 45), že jsou ženy vnímány jako citlivější, empatičtější, závislejší na rodině, dětech, partnerství se sklonem k labilitě. „...výzkumy provedené do devadesátých let 20. století shodně potvrzují, že většinovými oběťmi domácího násilí jsou ženy (92 – 98% z celkového

počtu obětí). Podle výzkumných údajů i podle statistik poradenských center se počet mužských obětí domácího násilí pohybuje v intervalu 2 – 5% ...“ (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2003, s. 231.) Z genderového hlediska je násilí muže - partnera prostředkem k uplatněné moci a kontroly nad ženou. V některých případech mají ženy postavení v páru ztížené, pramenící jednak z „fyzicky“ slabšího článku v páru, dále zde hraje roli celá řada mýtů a předsudků na téma „buď poslušnou ženou“. A v neposlední řadě ekonomická závislost na partnerovi, která vede k větší závislosti na násilnickém partnerovi.

Žena jako „oběť“ domácího násilí může pociťovat některé z těchto emocí:

- bezmoc, opuštění, rozpolcení, zmatení, cítí se sociálně izolovaná,
- trpí pocity viny, obviňuje se, přijímá zodpovědnost za násilí,
- má pocit bezmoci a pocit, že nemá kontrolu nad danou situací,
- stud, pokud má přiznat, že je týrána nebo že zůstává v násilném vztahu,
- trpí nízkým sebevědomím, věří, že není schopna přežít bez násilného partnera,
- věří v mýty o domácím násilí a v tradiční stereotypní role muže a ženy,
- popírá hněv zapříčiněný týráním, často je v depresi, bojí se, je neurotická,
- zažívá stresové reakce, které vyústí ve zdravotní potíže - únava, vyčerpanost, bolest nechutenství.

Čírtková (2000, s. 112) podotýká, že: „...lze s potěšením konstatovat, že se situace osob ohrožených násilím v souvislosti se zaváděním nové praxe v boji proti domácímu násilí (Zákon č. 135/2006 Sb.) výrazně zlepšuje...“.

Ženy, které se staly oběťmi domácího násilí, potřebují dostatečné informace, podporu, pomoc, bezpečné bydlení, ochranu, právní, sociální a finanční pomoc, psychologickou a zdravotnickou podporu. K překonání traumatické zkušenosti je potřeba krizová, a dlouhodobá pomoc. Stejně tak jsou důležitá bezpečnostní opatření a profesionální specializovaná pomoc.

1.5 Osobnost agresora – pachatele

Již výše bylo zmíněno, že domácí násilí postihuje všechny socioekonomické vrstvy společnosti. Mýlkou jsou tedy i ty stereotypy, které tvrdí, že násilníci jsou většinou méně vzdělaní jedinci, psychopati, sadisté, alkoholici či toxikomané, jejichž osobnostnímu rysu patří neschopnost začlenit se do běžného života ve společnosti a koexistovat se sociálním okolím.

Nezřídkou vyhlížejí velmi spořádaně a na veřejnosti vystupují sebevědomě a působí jako dobří společníci a velmi pozorní partneři. Díky své inteligenci si dokáží získat obdiv společnosti i obelhat okolí. Může se jednat i o velmi úspěšné a vzdělané lidi.

Kupříkladu Čírtková (2000, s. 176) identifikuje pachatele takto: „...*pachatelem je osoba, z níž aktuálně vychází nebezpečné násilí a která nejvíce ohrožuje chráněné hodnoty...*“. Dále konstatuje, že dle policejních zkušeností a statistik bývá nejčastěji pachatelem muž (manžel, druh). Agresor uplatňuje kontrolu, má potřebu oběť ovládat, deprimovat, převychovávat, trestat a to jak psychicky, či fyzicky. Získávat moc nad každodenním životem oběti, snaží se ji donutit k jednání, jaké on považuje za správné. Osobnost každého agresora je různá. Někteří páchají domácí násilí na základě své vlastní psychické poruchy, frustrace, pod vlivem alkoholu či návykových látek, nebo z nepřítomnosti jiné motivující příležitosti. (Ondrejko a kol., 2000, s. 79-80). Příčiny domácího násilí nelze jednoznačně vymezit, vždy se jedná o souhrn více vlivů, které k vzniku násilí vedly. Kupříkladu Vágnerová (1999, s. 266-271) shrnuje příčiny a faktory podmiňující vznik domácího násilí na:

- **vliv společnosti** - tolerance společnosti k agresivitě, patriarchální náhled na rodinu – muž rozhoduje, otec je hlava rodiny, tabuizace domácího násilí – nejde o násilí, nýbrž o výměnu názorů, lhostejnost k okolí – co se děje za zavřenými dveřmi mě nezajímá,
- **vliv výchovy v rodině** - generační přenos agresivních vzorců jednání do dospělosti –ztotožnění se s agresivními vzory chování, násilnický otec vyvolává u dívek tendence ztotožnit se s rolí oběti, Čírtková (2000, s. 162) hovoří o observačním učení neboli napodobě, že: „... *mnohdy postačí, když je agrese odměňována pouze u modelu, který je pro učícího se jedince přitažlivý a atraktivní...*“. To znamená, že dojde-li při napodobování násilného jednání k obdivu, stává se výskyt napodobované agrese pravděpodobnější.
- **osobnostní charakteristiky** agresora - zvýšená agresivita, závislost na návykových látkách,
- **anomálie osobnosti** - psychické problémy či psychiatrické onemocnění,
- **negativní sociální situace** vyvolávající stres - ztráta zaměstnání - sociální izolace – finanční problémy, rozvod.

V rámci práce s pachateli domácího násilí je důležité zmínit, že existují programy na resocializaci, terapii a práci s násilnou osobou, popřípadě je možná i párová terapie.

Závěrem této kapitoly lze dodat, že stále dochází k bagatelizaci domácího násilí a je to těžce odhalitelný a nesnadno popsateľný jev, který má negativní dopady nejen na psychiku samotné oběti, ale i na její okolí, neboť může vést k problémům ve výchově dětí, k narušeným pracovním standardům apod. Agresivní chování jako způsob řešení konfliktů je z velké části naučeno v rodině. Významný vliv má také společenská tolerance k násilí, existence nebo neexistence systémů represe a pomoci. Právě tato oblast je nejjednodušeji ovlivnitelná např. tvorbou odpovídajících právních norem a systematickou multidisciplinární spoluprací všech zainteresovaných institucí a organizací. Stejně tak je nutné podporovat tzv. rodinné vzdělávání, jehož součástí musí být vědomí, že výměna názorů mezi lidmi je možná pouze správnou komunikací, kde jsou používány prvky přesvědčování a věcná argumentace. (Violence-against-women..., www.wave-network.org)

Samotný agresor by měl rychle pocítit, že jeho chování je nežádoucí a nebude tolerováno. Princip netolerance vychází z přesvědčení, že za domácí násilí nese v plném rozsahu zodpovědnost právě agresor, nikoli oběť. Násilí vůči blízké osobě je totiž nepřípustné a neomluvitelné za jakýchkoli okolností. Pokud agresor převezme zodpovědnost za své chování, je to příznivým signálem pro jeho nápravu.

2 Důsledky domácího násilí páchaného na ženách

Tato kapitola bude pojednávat o samotných následcích, jež vznikají z domácího násilí, jako je bezmoc, závislost, Stockholmský syndrom, viktimizace oběti a v neposlední řadě zde bude zmíněno postavení dítěte ohroženého domácím násilím. Charakteristika žen ohrožených domácím násilím má společného jmenovatele a tím je již zmíněná nízká sebedůvěra, bezcennost a bezmoc.

2.1 Bezmoc a závislost

Mnohé ženy jsou přesvědčeny o tom, že si násilí „jejich mužů“ zaslouží a je to pochopitelně jen a jen pro jejich neschopnost. (Neměla jsem se tak nahlas smát. Neumím vychovávat děti. Večeři jsem mohla udělat teplou, atd.). Ševčík a Špatenková (2011, s. 92) uvádějí další typické znaky týrané ženy takto:

- je materiálně a citově závislá na partnerovi,
- je submisivní, neudrzuje žádné kontakty,
- často omlouvá partnerovo chování
- užívá sex jako upevnění intimního vztahu s partnerem
- stydí se vyprávět o tom, jak s ní partner zachází.

Důležité je zde zmínit, že rozhodnutí definitivně odejít nikdy není okamžité a jednoduché. Žena může proto učinit i řadu neúspěšných pokusů. Někdy bývá ve hře i několik indicií, které brání okamžitému odchodu. Nejcitlivější otázkou jsou společné děti, udržení rodiny za každou cenu a sebeobětování. Mnohé dlouhodobé vztahy mívají i společné majetky a přátele. Některé ženy jsou tak citově i finančně na partnerovi závislé, že si nedokážou představit být samy a začít vše budovat od začátku, včetně provizorního bydlení v Azylových domech.

K tomu Ševčík a Špatenková (2011, s. 92 -93) doplňují, že v roli oběti nejsou zdaleka jen „puťky“, ale často jím bývají ohroženy ženy úspěšné, svébytné, sebevědomé a právě proto se obávají, respektive stydí vyhledat odbornou pomoc. „...*copak můžu já psycholožka jít někam do poradny jako klientka a jen tak někomu říct, že mě můj muž bije...copak by mi někdo věřil, že mě můj muž mlátí...vždyť je to uznávaný lékař...*“.

Závěrem je třeba zmínit, že rozchod je obecně náročný proces na čas i emoce pro každého z nás. Zvažování pro a proti je tedy nelehké.

Vargová a Vavroňová (2006, s. 41-42) uvádějí, že v naší společnosti jsou zakotveny hodnoty, jako je rodina a manželství na předních příčkách i z toho důvodu, že by žena měla takzvaně vydržet vše. Převážně v patriarchálních rodinách je žena vedena k tomu, aby tento vztah – rodinu, zachovaly stůj co stůj, často i z důvodu malé rozhodovací kompetence. Proto jsou zcela normální opakované rozchody a návraty.

2.2 Následky prožitého násilí

Posttraumatická stresová porucha je reakce zdravého člověka na ohrožující a mimořádné situace, ve kterých je člověk konfrontován s fakty, které vyvolávají silné reakce. V konečném důsledku oběť opakovaně prožívá traumatické události ve vzpomínkách a snech, objevují se flashbacky (intenzivní znovuprožití traumatu), emoční prožívání. (Huňková, Voňková, 2004, s. 65) tvrdí, že: „...pokud člověk, který prožije určité trauma, toto trauma nezpracuje, má tendenci neustále opakovat stejné vzorce chování vedoucí k dalšímu pokračování traumatu, až do doby, než dojde k jeho vnitřnímu pochopení a zpracování...“.

Prožité násilí znamená velké trauma, které nás ovlivňuje do dalšího života. Zanechává veliké jizvy na duši i na těle, které se nemusí podařit zcela zacelit. Prožité trauma je o to horší, pokud je páčáno osobou blízkou, které důvěřujeme a máme k ní citový vztah. Oběti mohou trpět mnoha zdravotními problémy a to nejen fyzickými, ale často i psychickými, jako je úzkost, deprese, malé sebevědomí, poruchy přijímání potravy, spánku. Časté jsou zde i myšlenky na sebevraždu. Oběti jsou medikovány vůči úzkostným poruchám, ale závažnost problému zůstává skryta. To může vést k útěku mimo realitu pomocí alkoholu a drog. Což při dlouhodobém užívání může vést k existenčním problémům, jako je ztráta příjmů či zaměstnání. (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 38-39)

Vodáčková a kol. (2002, s. 462) k tomu doplňují, že mnoho násilím postižených žen „...má problémy s navázáním a udržením partnerského vztahu, opakovaně navazují vztahy kalamitní, nebo takové vztahy, ve kterých se opakují zneužívající vzorce chování...“. Stejně pak mohou mít tendence k opakování negativních zkušeností a různých forem násilného jednání vůči svému okolí, převážně, vycítí-li ve svém okolí někoho slabšího.

2.2.1 Stockholmský syndrom

Mezi další možné následky, které pramení z prožitého násilí, se může rozvinout v tzv. stockholmský syndrom. Jeho první zmínka byla poprvé zaznamenána v 70. letech. Bylo to při přepadení banky ve Stockholmu, kdy rukojmí byli šest dní drženi v izolaci a zcela v moci únosců. V průběhu těchto dní došlo mezi únosci a zajatci k navázání specifického vztahu, kdy oběti začaly vnímat policii jako nepřátele a únosce bránili.

Aby se jednalo o Stockholmský syndrom, musí být naplněn jeden z těchto znaků: (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 39):

- „...život oběti je v ohrožení.
- *Oběť nemůže uniknout nebo se domnívá, že únik není možný.*
- *Oběť je izolována od okolí.*
- *Pachatel projevuje oběti přechodně jistou míru náklonnosti či laskavosti...“.*

Jak již bylo zmíněno výše, oběti mají tendence násilníka omlouvat a hájit. Huňková a Voňková (2004, s. 67-69) to shrnují do několika stádií.

Prvním stádiem je **odmítání**. Jedná se o problém, kdy si týraná žena není schopná přiznat, že žije v násilném vztahu. Důvodem mohou být zkušenosti z dětství, kde byla svědkem násilí v rodině a připadá jí to normální. Nebo díky studu před okolím, kde by musela přiznat určitou slabinu a zařadit se tak do škatulky týraných žen. Následuje stádium **sebeobviňování**, kdy si napadaná žena sice připustí existenci násilí, ale obviňuje z něj pouze sebe. Je to pochopitelná reakce na zlomené sebevědomí. Tím vzniká ještě větší bezmoc a oběť věří, že jedině změnou svého chování může dosáhnout klidu. Po té následuje **hledání pomoci**. Oběť už není schopná při všem, co si uvědomuje zůstat v násilném vztahu a snaží se kontaktovat odborníky. Volá na linku důvěry, policii, manželskou poradnu atd.

Pokud ale nedojde k pomoci, kterou hledá, je zoufalá, skleslá, traumatizovaná a je opět na počátku, kdy pochybuje o míře a rozsahu svého selhání. Období, které může trvat i několik let, se nazývá **nerozhodnost**. Je to čas, ve kterém dochází k opakovanému odpouštění a vracení se k násilnému partnerovi. Příčinou jsou rozporuplné vnitřní pocity, jako je láska, strach a víra ve změnu partnera. **Přijetí života bez násilí** je poslední a nejdůležitější fáze, kdy bez pomoci zvenčí a dlouhodobé podpory není týraná žena schopna se přenést přes své prožité bolesti a žít opět plnohodnotný život.

K této poslední adaptační etapě Čírtková (2000, s. 185) upřesňuje, že: „...jedinec začíná disponovat volnou emocionální energií, kterou může investovat do nových prožitků. Je však třeba poznamenat, že oběť nezapomíná zcela na prožité trauma. Ve zpracované podobě zůstává trvalou součástí její osobnosti, neboť sebepojetí, struktura životních jistot a hodnot jsou pozměněny...“.

Obecně lze tedy shrnout, že čím déle ženy v násilném svazku setrvávají, tím hůře z něho odcházejí. Postupně se pak žena propadá do závislosti na násilném partnerovi, kde je rozhodujícím faktorem nevypočitatelnost reakcí partnera. Střídá se zde období lásky, milého zacházení, s obdobím fyzických útoků a ponižujícího jednání. Čím vyhocenější jsou tyto dvě polohy chování agresora, tím spíše dochází ke vzniku závislosti na násilném partnerovi. Žena je střídáním laskavých a násilných poloh vztahu velmi destabilizována a decimována.

2.2.2 Viktimizace oběti

Jednou ze speciálních disciplín, která se zabývá zkoumáním obětí trestných činů, se jmenuje viktimologie. Hartl a Hartlová (2000, s. 671) ji definují jako nauku o obětech trestných činů. Viktimizací chápeme proces poškozování a způsobení újmy, přičemž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Proces viktimizace zpravidla začíná útokem na oběť, ovšem po jeho skončení zdaleka nekončí. Z psychologického hlediska je právě útok jen počátkem, na který navazují další nepříznivé a zraňující události.

Podle Haškovcové (2004, s. 27) existují tři procesy viktimizace:

- **viktimizace primární** – zahrnuje přímý akt násilí a důsledek trestného činu způsobený pachatelem
- **viktimizace sekundární** – probíhá při konfrontaci oběti s formálním, či neformálním okolím, může se jednat o kontakt s policií při vyšetřování, nebo účast u soudu, popřípadě konfrontaci s pachatelem. Pro oběť je to náročná a stresující etapa, která způsobuje znovu otvírání bolavých ran.
- **viktimizace terciální** – je fáze, v níž je oběť schopna se vyrovnat s násilím, které prožila, nebo mu podlehne a osvojí si podobné kriminální chování.

Pro všechny zúčastněné, kteří přicházejí do styku s obětí, platí jednoduchá zásada, že oběť trestný čin nespáchala. Huňková, Voňková (2004, s. 112) dodávají, že: „...z praxe domácích i zahraničních linek pomoci a azylových domů pro oběti domácího násilí

vyplývá, že poskytnutá podpora, pomoc a porada jsou prvními kroky k satisfakci oběti...“.

Dopad domácího násilí na oběť má jak bezprostřední tak i dlouhodobé následky. Dále Huňková a Voňková (2004, s. 111-112) upřesňují, že mezi symptomy krize patří nemoc, napětí, bolest, atd. Ženy, které jsou domácímu násilí vystaveny dlouhodobě, pociťují psychickou a emocionální nestabilitu, ztrátu sebevědomí, pocit bezmoci, viny, strach, oddanost vůči násilníkovi, ztrátu radosti ze života, ztrátu osobních perspektiv, nedůvěru ve vlastní síly, sebevražedné nebo depresivní sklony.

2.3 Postavení dítěte ohroženého domácím násilím

Je pravděpodobné, že součástí většiny partnerství, či rodin bývají společné děti. Ty se následně stávají dalšími oběťmi násilí a to buď jako svědci, nebo přímo osoby týrané. To, že se stávají součástí domácího násilí, nese spoustu negativních dopadů do jejich dalšího života. Kupříkladu ve sborníku seminárních prací studentů IMS (2004, s. 58) je specifikováno, že: *„...dětí, které žijí v násilnických rodinách, se totiž naučí akceptovat, že domácí násilí je legitimním prostředkem disciplíny, a začnou si myslet, že ti kdo vás milují, vás také často bijí...“.* Buskotte k této problematice (2008, s. 87-88) uvádí, že pro děti, jež vyrůstají v prostředí, kde se odehrává domácí násilí mezi rodiči, jsou tyto situace velmi traumatizujícím zážitkem. Pokud je dítě „pouze“ přítomno jako svědek, hovoříme o sekundární viktimizaci, neboli nepřímé oběti domácího násilí. Pokud je dítě přímou obětí domácího násilí, nazýváme tento stav přímou viktimizací. Kde ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí (Zákony...,www.prolidi.cz), hovoříme o dítěti, na kterém bylo spácháno násilí (psychické, fyzické, sexuální). Konkrétně jde o dítě, na kterém byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jeho mravní vývoj, týrání, zanedbání povinné výživy. Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 120-121) jednoznačně hovoří o tom, že jakékoli násilí u dětí má neblahé důsledky, které vedou k psychosomatickým a psychiatrickým poruchám, poruchám spánku, soustředění a chování. *„...jako svědkové domácího násilí jsou vždy oběťmi psychického násilí: žijí v permanentním stresu, atmosféře ohrožení...zažívají bezmocnost, pocit osamělosti...“.* Takové děti pak mohou mít agresivní sklony, které mohou vést v dospělosti k přenesenému vzorci chování v rodině, kdy se identifikují s rolí agresora.

Nejdůležitější roli v systému péče o dětské oběti domácího násilí mají orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejich úkolem je především zjišťovat případy ohrožení, týrání,

zanedbávání, zneužívání dětí a působit na obnovení narušených funkcí rodiny. Jsou povinny činit opatření vedoucí k odstranění nežádoucích vlivů. Proto byla Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD) uložena oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení, a to ve smyslu poskytování informací o páchaném násilí mezi rodiči či jinými osobami v domácnosti, kde vyrůstají děti. Jak soudí Vargová i Vavroňová (2006, s. 54) Po zjištění případu ohrožení dítěte domácím násilím je OSPOD povinen podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, (Zákony...,www.prolidi.cz) provést nezbytná opatření a to: projednání celé záležitosti s rodiči, popř. zákonnými zástupci, kteří jsou odpovědní za výchovu dítěte, následně pak provedení pohovoru s dítětem (dle rozumové vyspělosti), poskytnutí poradenské činnosti rodičům i dítěti dle jejich momentálních potřeb a dispozic, popřípadě zajistit další nezbytné kroky, které by zamezily dalšímu ohrožování dítěte ze strany projevů domácího násilí. Patří sem úprava výchovy a výživy dítěte, uplatnění nároku na sociální dávky, zprostředkování odborné pomoci (psychologické, socioterapeutické v zařízení dětských krizových center, azylové domy pro matku a dítě atd.) Shrnuje Ševčík, Špatenková a kol. (2011, s. 123-125).

Po vyhodnocení závažnosti situace má sociální pracovník OSPODU možnost využít tzv. předběžného opatření, o kterém rozhoduje soud ve lhůtě do 7 dnů od data podání žádosti. Svou žádost by měl sociální pracovník v zastoupení dítěte řádně zdůvodnit, zejména uvést riziko ohrožení zdraví i života, a také jej podložit důkazy, kterými mohou být lékařské zprávy po útocích, trestní oznámení na agresora apod. Při soudních jednáních pak hájí zájmy dítěte v pozici tzv. kolizního opatrovníka.

Závěrem lze tedy konstatovat, že v případech domácího násilí v rodinách, v nichž vyrůstají děti, je nutná interdisciplinární spolupráce založená na vzájemné provázanosti a výměně informací zainteresovaných institucí, zejména OSPOD, intervenčních center, Policie České republiky, městské policie, soudů, školských a zdravotnických institucí, neziskových organizací poskytujících sociální služby a pomoc.

3 Právní pomoc ženským obětem domácího násilí

V kontextu domácího násilí je důležité zmínit možnosti právní pomoci pro ohrožené ženy. V následující kapitole bude zdůrazněn zákon o obětech trestných činů, který pozici oběti ochraňuje. Bude zde nastíněn trestní a přestupkový zákon, včetně velmi významného institutu vykázání, který slouží k další ochraně obětí. Pomoc ze strany Policie České republiky a možné kroky pro případ dalšího hrozícího násilí pomocí bezpečnostního plánu.

3.1 Pozice obětí v trestním řízení

Z hlediska praxe nastalo nezpochybnitelné zlepšení pro oběti domácího násilí s minimálním rizikem sekundární viktimizace s účinností nového zákona, který výrazně posiluje a chrání postavení a práva obětí trestných činů v trestním řízení. Nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (Sbírka...,www.psp.cz), platný od 1. 8. 2013 umožňuje aktivní účast, včasnou informovanost a posílení bezpečnosti obětí trestných činů.

Zavádí ji pomocí těchto institutů:

- **Právo na odbornou pomoc:** psychologické a sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací.
- **Právo na informace:** orgány činné v trestním řízení a obecní policie informují oběť o tom, kde lze podat trestní oznámení, kde hledat odbornou pomoc, o průběhu trestního řízení a postavení oběti v něm, o opatřeních, kterými lze zajistit její bezpečí, o právu na peněžitou pomoc, informace o propuštění obviněného.
- **Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím:** utajení totožnosti a podoby oběti v postavení svědka podle trestního řádu, institut vykázání, možnost vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu, zvláštní ochrana svědků.
- **Předběžná opatření v trestním řízení:** lze jej uložit až po zahájení trestního stíhání, vzhledem k povaze a závažnosti trestné činnosti a zájmům poškozené osoby, je mimo jiné možné obviněnému uložit podle výše zmíněného zákona (§88c): „...*zákaz styku s poškozeným... osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami...zejména svědky...zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí...zákaz styku s určitými osobami...*“.

Výše uvedená předběžná opatření lze uložit pouze obviněnému. Nařídít předběžná opatření je oprávněn pouze soud a v přípravném řízení předseda senátu na návrh státního zástupce. A to dle § 88c trestního řádu. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. (Sbírka...,www.psp.cz)

- **Právo na ochranu soukromí:** zákaz zveřejňování informací umožňujících zjištění totožnosti oběti, právo požádat, aby osobní údaje oběti, zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka byly vedeny mimo trestní spis.
- **Právo na ochranu před sekundární viktimizací:** zabráněním kontaktu mezi obětí a pachatelem (oddělené výslechové místnosti, použití videokonference aj.), odbornými a ohleduplnými výslechovými pravidly, právo na zastoupení zmocněncem.

V tomto zákoně dle §20 je vymezeno, že: „...*nepřeje-li si zvláště zranitelná oběť bezprostřední vizuální kontakt s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu ...učiní se, nebrání-li tomu závažné důvody, potřebná opatření, aby k takovému vizuálnímu kontaktu nedošlo, zejména se využívá audiovizuální techniky...*“.
(Sbírka...,www.psp.cz)

- **Speciální výslechová pravidla:** otázky směřující do intimní oblasti lze klást šetrně, s ohledem na psychický stav, oběť může klást námitky.
- **Právo na zastoupení zmocněncem:** zmocněnec má právo činit za poškozeného veškeré návrhy, podávat žádosti, opravné prostředky, účastnit se vyšetřování, klást otázky obviněnému, vznášet námitky.
- **Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život:** důstojné vyjádření psychických a fyzických následků a sociálních dopadů trestního činu na její osobu (písemně nebo ústně).
- **Právo na náhradu škody:** oběť má právo žádat, aby soud uložil povinnost obžalovanému nahradit jí v penězích škodu, nebo nemajetkovou újmu, jež jí byla trestným činem způsobena.

S ohledem na poznatky policejní praxe mám zkušenost, že trestní řízení se většinou odvíjí od práv obviněného, nikoli oběti, která se při procesu dokazování nachází převážně ve velmi špatné psychické kondici, a proto nebude natolik silná, aby dokázala veškerá svá práva prosazovat. To se zřejmě neobejde bez již výše zmíněného zmocněnce, nebo důvěrníka, který je nezainteresovaný.

Další problém by se mohl týkat odmítnutí znovu vypovídat, či práva na náhradu škody, s ohledem na vazbu oběť-obžalovaný (partnerské vazby) a to buď ze strachu, nebo z pocitu stálé „lásky“ a snahy ochraňovat svého partnera před stíháním.

Proto bude zřejmě nejzásadnější dokazování policie již při prvotním setkání s domácím násilím. Jejím úkolem je zajistit objektivní skutečnosti, jako je doba, intenzita, způsob útoku, četnost. Je nutné posilovat interdisciplinární spolupráci zainteresovaných subjektů v rovině psychologické a terapeutické. Věnovat se podpoře obětem domácího násilí tak, aby zbytečně nedocházelo k rezignaci ze strany obětí a každý pachatel domácího násilí byl úspěšně stíhán a potrestán.

3.2 Právní normy upravující domácí násilí

Velkým a významným přínosem je fakt, že ochrana před domácím násilím je zakotvena a zohledněna v právním řádu. Vargová, Vavroňová (2006, s. 15) podotýkají že: „...*legislativní opatření a možnosti právní ochrany obětí dané země významným způsobem ovlivňují efektivnost prevence opakování násilí a pomoc a ochranu osobě ohrožené domácím násilím...*“. Násilníkům je tedy jasně vymezeno, že jejich konání je společensky nepřipustné, neakceptovatelné, zakázané a postižitelné. V současné době má oběť domácího násilí více možností, jak se násilníkovi bránit. Jednou z nich je obrátit se na Policii České republiky. Jak vymezují Huňková a Voňková (2004, s. 181-185). Policie se při řešení domácího násilí opírá především o právní úpravu uvedenou v zákoně o policii, v zákoně o přestupcích a v trestním zákoně.

3.3 Trestní a přestupkový zákon

V trestním zákoně zákon č. 40/2009 Sb. (Zákony...,www.prolidi.cz) neexistuje žádná skutková podstata s názvem „domácí násilí“. Obsahuje však celou řadu izolovaně posuzované skutkové podstaty, které může projev domácího násilí naplňovat. Policista, příslušný k šetření případu musí citlivě zvažovat, o kterou skutkovou podstatu se v daném případě jedná.

Provede všechna potřebná šetření a nezbytná opatření k odhalení skutečností, které nasvědčují o spáchání trestného činu a směřují ke zjištění jeho pachatele. Z trestněprávního hlediska je domácí násilí upraveno v různých paragrafech trestního zákona. Podle tohoto zákona se jedná zejména o následující trestné činy:

- § 145 Těžké ublížení na zdraví,*
- § 146 Ublížení na zdraví,*
- § 171 Omezování osobní svobody,*
- § 175 Vydírání,*
- § 177 Útisk,*
- § 178 Porušování domovní svobody,*
- § 185 Znásilnění,*
- § 186 Sexuální nátlak,*
- § 187 Pohlavní zneužití,*
- § 198 Týrání svěřené osoby,*
- § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí,*
- § 353 Nebezpečné vyhrožování.*

Pokud násilné jednání nedosahuje takové intenzity, aby mohlo být kvalifikováno jako trestný čin, ale bude se jednat o jiné zaviněné jednání a je výslovně označeno v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, oznámí Policie České republiky věc příslušnému obecnímu úřadu, který ji projedná jako přestupek. V souvislosti s problematikou domácího násilí je to jediný zákon, kterým se řídí jak městská policie, tak i Policie České republiky. Dle přestupkového zákona lze přestupky řešit i uložením blokové pokuty, nebo pokud byl přestupek spáchán mezi blízkými osobami, řeší se návrhem postižené osoby. Pro městskou policii je tento zákon stěžejním zákonem pro řešení domácího násilí spolu se zákonem č. 553/1991Sb., o obecní policii (Zákony...,www.prolidi.cz). Většinou se jedná o přestupek proti občanskému soužití dle § 49 odstavec 1 písmeno a), c) zákona o přestupcích (zákon č. 200/1990 Sb.) (Zákony...,www.pracepropravniky.cz), který zní: "*...přestupku se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch...úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví... nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním...*".

Policista se v trestním či přestupkovém řízení opírá o důkazní prostředky, kterými jsou zejména výpovědi svědků, lékařské zprávy, výpisy ze zdravotní dokumentace, fotografie z místa činu, záznamy z kamerových systémů městské policie nebo nahrávky

volání na linku 158. V současné době digitalizace a nástupu moderních mobilních telefonů jsou cenným důkazním prostředkem také svědectví pořízená mobilním telefonem samotnou obětí. (Huňková, Voňková, 2004, s. 183-185)

V závěru této podkapitoly je třeba dodat, že násilné chování je porušováním lidských práv. Přičemž každá země je vázána národními i mezinárodními zákony k jejich ochraně. Jsou povinny s největší pečlivostí dbát na prevenci, stíhání a trestání všech projevů násilí na ženách bez ohledu na to, kdo se jich dopouští.

3.4 Ochrana ohrožených osob - Institut vykázání

K ochraně ohrožené osoby před dalšími útoky násilné osoby může policie využít institutu krátkodobého vykázání násilné osoby ze společného obydlí. Policie má podle § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (Sbírka...,www.psp.cz) možnost vykázat toho, kdo svým násilným chováním ohrožuje jinou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí, a to na dobu 10 dnů. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti. K zajištění jednotného postupu příslušníků Policie České republiky v případech vykázání a řešení incidentů se znaky domácího násilí byl policejním prezidentem vydán Závazný pokyn č. 166/2009, který stanoví, že oprávnění k vykázání osoby má pouze policista, který byl k posuzování incidentů řádně proškolen. (O vykázání...,www.policie.cz)

Vargová, Vavroňová, (2006, s. 20) dodávají: „...rozhodne-li policista o vykázání, vyzve vykázanou osobu, aby mu dala všechny klíče od společného obydlí...a vykázané osobě poskytne policista informace o možnostech ubytování...“.

Vykázání je preventivním opatřením, které je ukládáno bez ohledu na případnou trestněprávní kvalifikaci jednání násilné osoby. Účelem je krátkodobě zabránit pokračování domácího násilí anebo hrozícímu násilí předejít a tím poskytnout oběma stranám čas pokusit se konflikt vyřešit. Policista vyhodnocuje situaci na místě z hlediska rizika hrozby pokračování násilí po odjezdu policie. Za tím účelem zjišťuje počet uskutečněných výjezdů, či v minulosti hlášených napadení, zajišťuje stopy a jiné důkazy, komunikuje s ohroženou i násilnou osobou, případně se svědky. (Ševčík a kol., 2011, s. 133-135)

Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení, tuto lhůtu nelze zkrátit a to ani na žádost ohrožené osoby. Vykázaná osoba má povinnost neprodleně opustit prostor, na

který se vykázaní vztahuje a nesmí do něj vstoupit po dobu 10 dnů (**teritoriální ochrana**). V této době je rovněž povinna zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou (personální ochrana), přičemž za ohroženou osobu se ve smyslu ustanovení § 6 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí vždy považuje i nezletilé dítě, které bylo přítomno domácímu násilí, byť jen v roli svědka (Sbírka...,www.psp.cz). Policisté provedou během následujících tří dnů kontrolu, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti vyplývající z vykázaní.

O vykázaní policisté informují intervenční centrum, soud a jsou-li v domácnosti děti, rovněž orgán sociálně-právní ochrany dětí. Intervenční centrum pak do 48 hodin kontaktuje ohroženou osobu s nabídkou svých služeb. (Ševčík a kol., 2011, s. 133-135) Další formy ochrany a podpory oběti, například poskytování informací v právní a sociální oblasti, zajišťují navazující instituce financované státem a provázané ve své činnosti s nestátní sférou.

3.5 Metodická příručka SARA DN

Tato metoda vznikla v Kanadě a k nám ji přivezl a pomohl aplikovat Bílý kruh bezpečí. Pro Českou Republiku získal souhlas k názvu české verze SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment). Metoda je převážně určena policistům, kteří se většinou jako první setkávají s jevem domácího násilí. Jedná se o strukturovaný odborný přístup, kterým lze odhalit domácí násilí a následně mu zamezit. Proškolený uživatel (může se jednat nejen o policisty, ale i o odborníky ze sociálních služeb) dokáže odhadnout závažnost hrozby a přispět tak k eliminaci vzniklé rizikové situace.

Zároveň zlepšuje správné rozhodnutí a mezioborovou spolupráci.,...tato metoda se stala součástí Závazného pokynu policejního prezidenta a výrazně posílila kompetence jednotlivých policistů při realizaci zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím účinného od 1. 1. 2007...“. (Rizika a hrozby domácího násilí ...,www.domacinasili.cz)

Metoda SARA DN je členěna na tři roviny. V těchto rovinách jsou uvedeny jednotlivé rizikové faktory, které umožňují popsat a identifikovat násilný jev. Každá položka je ve formuláři, se kterým policisté pracují při odhalování domácího násilí blíže specifikována.

- **Násilí vůči blízké osobě** - jedná se o signály opakovaného fyzického násilí.
- **Obecné sklony k násilí** - zahrnuje signály zvyšující pravděpodobnost násilného jednání v obecném kontextu (jak vůči blízkým osobám, tak i mimo ně).
- **Zranitelnost ohrožené osoby** hodnotitel mapuje momentální situaci oběti – faktory, které zvyšují její zranitelnost a vznikly jako důsledek dlouhodobého týrání.

3.6 Pomoc ze strany Policie České republiky

Policie České republiky bývá zpravidla prvním orgánem činným v trestním řízení, který se konfrontuje s domácím násilím. Je proto velmi důležité, aby byli policisté náležitě proškoleni v rozpoznávání tohoto citlivého jevu. Školení policistů k problematice domácího násilí probíhá prostřednictvím proškolených policejních lektorů a nadřízených služebních funkcionářů policistů. Dále je možné účastnit se specializačních kurzů, které jsou pořádány na středních, či vyšších policejních školách.

Vzdělávání je zacíleno na rozpoznávání domácího násilí (znaky, formy), na institut vykazání, taktiku služebního zákroku proti agresivnímu útočníkovi a metodu SARA DN. Tato školení probíhají ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí. Plošné proškolení policistů vede k nárůstu počtu vykazání. Veškerá metodika směřovaná k tomuto institutu usnadnila policistům mnoho práce.

Zjednodušily se formuláře nutné pro vyplnění při dojezdu k domácímu násilí. Jedná se o automaticky generované měsíční hlášení ze systému elektronického trestního řízení. Z takto vložených dat je pak možné vytvářet statistické výstupy „...o počtu výjezdů k případům domácího násilí, zjistit, kolik případů bylo řešeno jako trestný čin nebo jako přestupek...dále si policisté velmi pochvalují praktickou pomůcku v podobě výjezdových desek, kterou byli vybaveni v rámci projektu Domácí násilí 2009...“. (O plnění opatření...,www.mvcr.cz)

Buskotte (2008, s. 101) uvádí, že: „...policie je orgán, na který se můžete obrátit 24 hodin denně, a který je mimo jiné také povinen proti pachateli přiměřeně zakročit...“. Na policii je tedy možné obrátit se vždy a to telefonicky, nebo osobně. Nový způsob řešení domácího násilí přinesl již výše zmíněný **zákon č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a který zakotvil nové oprávnění Policie České republiky v podobě institutu vykazání. Od 1. ledna 2007 je policie

oprávněna, zjistí-li, že se v daném případě jedná o domácí násilí, násilnou osobu ze společného obydlí vykázat. (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 17-20)

Policie by měla vždy ohrožené osobě poskytnout informace týkající se možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření v občanském soudním řízení a dále by měla ohroženou osobu informovat o možnosti využití dalších služeb, zejména sociálních a psychologických, jejichž náplní práce je pomoc obětem domácího násilí. Jedná se především o různé poradny, krizové linky pomoci pro oběti domácího násilí, linky pomoci pro rodinu a mezilidské vztahy, azylové domy, krizová centra a jiné neziskové organizace. (Huňková, Voňková, 2004, s. 164-165) Dne 29. května 2013 byla podepsána **Dohoda mezi Policií České republiky a Bílým kruhem bezpečí** o poskytování pomoci obětem trestných činů a obětem mimořádných událostí, která předpokládá uzavírání dohod s externími organizacemi o spolupráci při poskytování pomoci obětem, a to jak na celostátní, tak krajské úrovni.

Policejní intervence spočívá především v přerušení násilné skutečnosti a zajištění bezpečného prostoru, kde si může v klidu vyčerpaná oběť odpočinout. Přičemž nejbezpečněji se oběť převážně cítí ve svém domově, kde je zvyklá. Závěrem dodává (Huňková, Voňková, 2004, s. 165), že: „...*policie svým zásahem a vydáním opatření dává jasný signál násilníkovi, že jeho jednání je pro společnost nepřijatelné, a ten kdo nese za násilí plnou odpovědnost, je pávě on...*“.

Účinnou komunikaci mezi policistou a obětí domácího násilí vymezuje Vodáčková a kol. (2002, s. 476-478) takto:

- Nejdůležitější je vytvořit atmosféru **důvěry a bezpečí** mezi policistou a obětí domácího násilí, být citlivý.
- Je důležité komunikovat o **potřebách** oběti, dát jí prostor ventilovat své pocity a poté podat právně relevantní informace o tom co může od policie očekávat.
- Z projevů policisty by měl být zřetelný opravdový **zájem o oběť** a vstřícný postoj.
- Pomocí **aktivního naslouchání** a vhodně volených otázek se policista snaží porozumět pocitům oběti (Co se stalo? Co tomu předcházelo? atd.).

Závěrem je nutno podotknout, že nulová ochrana obětí domácího násilí je jedním z příčin opakování domácího násilí.

3.7 Bezpečnostní plán

Čírtková hovoří (2007, s. 112), že při setkání s ohroženou osobou by měl pomáhající odborník „...poskytnout základní informace o ochraně před dalšími útoky...”. K tomu slouží tzv. “bezpečnostní plán” ve kterém jsou popsány jednoduché kroky pro případ dalšího hrozícího násilí. Pro jeho vypracování je nutné znát určité informace, jako je způsob útoku násilné osoby a dostupnost pomoci. Jak dále uvádí Čírtková (2007, s. 112) je pro jeho úspěšnost nutné, aby mu ohrožená osoba skutečně věřila. Nejdůležitějším cílem pomoci oběti je ochrana jejího zdraví a života.

Bezpečnostní plán tedy dává ženě pocit bezpečí v případě jejího ohrožení. Oběť by tedy měla být informována o tom, že je třeba:

- ukryt se před útoky v nejbezpečnější části domu (znát tedy plán bytu)
- znát nutná důležitá telefonní čísla,
- svěřit se svým známým a příbuzným, kterým důvěřuje,
- mít promyšlenou únikovou cestu a kam bude utíkat
- mít nachystanou tašku s nejn nutnějšími věcmi,
- vzít si s sebou všechny potřebné doklady (rodné listy, doklad totožnosti, rozhodnutí o svěřením dětí do výchovy),
- finanční hotovost apod. (Buskotte., 2008, s. 107)

Teoretický rámec této kapitoly bych ráda doplnila vlastními profesními poznatky. Za nejvýznamnější úspěchy posledních let považuji vznik zákona 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím účinného od 1. 1. 2007. Nejvýznamnější ustanovení tohoto zákona spočívá v pravomoci policie vykázat násilníka z obydlí.

Tento zákon přinesl do této oblasti pozitivní směr, který dal policii větší možnosti a přispěl ke zlepšení spolupráce s dalšími složkami, které se spolu s policií podílejí na pomoci obětem domácího násilí. Žena ohrožená domácím násilím tak cítí účinnější podporu. V období vykázání agresora, je prioritou včasná pomoc všech zainteresovaných subjektů, počínaje prací Policie České republiky, která za pomoci metodické příručky SARA DN odhalí domácí násilí a zkontaktuje další pomáhající subjekty. Nejčastěji intervenční centrum. Ty následně s obětí spolupracují. Ochranu a posílení bezpečí obětí trestných činů výrazně posílil **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů**, který je platný od 1. 8. 2013.

Za neméně důležitou považuji schopnost s těmito osobami citlivě a správně pracovat. Oběť, která má zkušenost s týráním, bývá často vyčerpána a těžko se také svěřuje. Proto pokud se rozhodne učinit první krok a chce svou situaci řešit, je potřeba, aby se setkala s pochopením a ujištěním, že se svým problémem není sama a lze její trápení řešit. Není ani tak důležité, kdo je prvotní institucí v pomoci, ale je nezbytné, aby byla zajištěna kvalitní mezioborová spolupráce mezi pomáhajícími profesemi.

4 Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí

Kapitolu interdisciplinární pomoci ženským obětem domácího násilí považuji za klíčovou. Důstojnost a včasné zotavení oběti závisí na propracované profesionální pomoci, která přichází od zúčastněného týmu odborníků. Profesionálové či dobrovolníci by měli projevovat zvýšenou empatii a citlivost vůči problémům obětí, schopnost reagovat na krizové situace, provádět prevenci násilí a podílet se na mezioborové spolupráci. Je tedy nutný přístup zaměřený na oběť, který bere v potaz všechny její potřeby a dává doporučení k dalšímu postupu pro co nejefektivnější koordinaci potřebné pomoci či poskytnutí potřebných služeb.

4.1 Klíčové instituce možnosti pomoci

Hlavní činností jakékoli pomáhající profese je zvýšení bezpečnosti a ochrany obětí. Ohrožené osoby, které mají pocit bezmoci a nebezpečí mají možnost využít různé druhy profesionální pomoci. Mezi první centra, která u nás vznikla, patří například Bílý kruh bezpečí, který se registroval v roce 1991 a je informačním centrem pro oběti domácího násilí. Je zde také telefonická linka DONA, která je určena obětem domácího násilí. Hlavní činností jakékoli pomáhající profese je zvýšení bezpečnosti a ochrany obětí. Iniciátorem prvního kontaktu se tedy může stát ohrožená osoba sama „...*pokud se člověk setká s překážkou, kterou subjektivně vnímá jako existencionální a není jí schopen zvládnout vlastními silami ani požit své běžné vyrovnávací strategie, hovoříme o krizi...*“ (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006, s. 60.) Jednou z možností je telefonická krizová pomoc DONA linka, která účinně podporuje oběti domácího násilí, a to prostřednictvím informací, rady a podpory. Vznik této linky se datuje k září 2001. Tyto telefonické služby jsou poskytovány nepřetržitě a zaručují volajícímu anonymitu. Nabízejí psychologickou, právní, ale také morální podporu. V naléhavých případech zorganizovat bezodkladnou pomoc. Předávají kontakty na odborníky, které by mohla oběť potřebovat.

V současné době v systému pomoci ženským obětem domácího násilí existuje mnoho intervenčních center pro ženské oběti domácího násilí. Na území České republiky působí zpravidla ve všech krajských městech, v současné době jich je 17, přičemž úzce spolupracují s Policií České republiky. O zajištění těchto center v České republice se starají odborníci z oblasti sociální práce, psychologie a práva. Ševčík a Špatenková (2011, s. 144) vymezují, že: „...*činnost intervenčních center je zakotvena v zákoně*

č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění (par 60a): Na základě vykazání ze společného obydlí vydaného podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR)...“. Dále se práce intervenčních center váže na přijetí zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím kterým se mění přístup ochrany k řešení problematiky domácího násilí.

Závěrem je třeba zdůraznit, že tato pomoc je zcela bezplatná a může ji využít kdokoli, kdo bude potřebovat pomoc a bude se cítit ohrožen domácím násilím. Užívání služby je anonymní a důraz je kladen na zajištění bezpečí ohrožené osoby. Podle Vargové a Vavroňové (2006, s. 22) mohou mít poskytované služby pobytový nebo ambulantní charakter. Dále se mohou dělit na již výše zmíněnou krizovou intervenci, poradenství a terapii. Všechny ohrožené oběti si samy mohou vybrat délku i formu poskytované služby.

Mezi další možnosti pomoci lidem, kteří se ocitnou v obtížné životní situaci, ať z důvodů ohrožení či na základě vykazání násilné osoby, před kterou se oběť necítí v bezpečí a obává se jeho návratu, patří azylové domy poskytující zázemí, jistotu a podporu. Jsou registrované na základě zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách. Buskotte (2008, s. 110-113) dále uvádí, že nejčastěji využívanými jsou utajená azylová bydlení. V azylových domech nacházejí ženské oběti včetně dětí přechodný domov a útočiště, které jim pomáhá se znovu navrácení do běžného života. Je zde poskytována sociální, psychologická a právní pomoc. Mezi nejznámější sdružení v České republice, které poskytuje nejen poradenství, patří občanské sdružení ROSA, jež vzniklo v roce 1993 jako nadace, dále občanské sdružení Acorus, které vzniklo v roce 1997. Se svými problémy se mohou ženy obracet i na různé manželské poradny, střediska sociální pomoci apod.

4.2 Mezioborová spolupráce

At' už se žena rozhodne pro jakoukoli formu služby, všude by jí měla být nabídnuta bezpečná a pomocná ruka. Správně podaná nabídka může velmi ovlivnit postoj oběti k přijímání pomoci a následnému znovuzačleňování do „nového“ a lepšího života. Spolupráce není důležitá pouze mezi klientkou a pomocnou organizací, důležitá je též kooperace participujících organizací a institucí mezi sebou.

Vargová, Vavroňová (2006, s. 60-64) tedy shrnují, že kvalitní mezioborová spolupráce a zajištění fungujícího interdisciplinárního týmu je jedním z předpokladů pro

poskytování komplexní a kvalitní pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Na interdisciplinárním přístupu pomoci by se měla podílet celá řada organizací a institucí a to jak státních, tak neziskových. Pro efektivní spolupráci mezioborových profesí je důležité určení základních cílů a hodnot, stejně jako akčního plánu jeho implementace a evaluace, přičemž „...*společná vize je velmi důležitou hnací silou, která vytváří energii potřebnou k udržení spolupráce a překonání nejrůznějších překážek...*“ (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 64-65). Dále je pro interdisciplinární tým důležité vytvoření vlastního programu a rámce úkolů, které mají být naplněny. Nezbytnou součástí je budování hlavních cílů a poslání jednotlivých organizací, které by měly být vymezeny v jejich stanovách.

Cílem a úkolem interdisciplinárních aktivit by tedy měl být:

- monitoring služeb pro oběti domácího násilí, včetně identifikace a odstranění nedostatků
- koordinace poskytovaných služeb
- vytváření metodiky, strategií a standardů poskytovaných služeb proti domácímu násilí
- zajištění preventivních a vzdělávacích programů (včetně programů pro pachatele)
- zajišťování školení v oblasti proti domácímu násilí

4.2 Proces mezioborové spolupráce

Mezioborová spolupráce může nabývat mnoho podob, od neformálního setkávání, informačních sítí či institucionalizovaných týmů. Důležité je však dosáhnouti propracované spolupráce, jejichž výsledkem je zlepšení služeb čili pomoc obětem domácího násilí. Vargová, Vavroňová (2006, s. 66-68) poukazují jak důležité „...*pro zajištění úspěšné spolupráce je potřeba si vymezit roli vedoucího a koordinátora kontaktů s ostatními organizacemi a institucemi...*“.

Pracovní setkávání mezioborových profesí by mělo mít jasně vytvořenou strukturu a četnost pracovních setkávání, hodnocení společných aktivit a výsledků. Tento proces spolupráce není jednoduchým úkolem, setkávají se zde různé organizace s odlišnou historií, strukturou a s odlišným přístupem (například předsudky ženských organizací vůči policii). Základem spolupráce je tedy respekt, dialog, naslouchání a vzájemné učení jeden od druhého.

V tomto kontextu je velmi důležité upozornit na zdroje financování. „...*nedostatek finančních prostředků bývá hlavním důvodem proč se započaté iniciativy nerozvíjejí nebo proč nevznikají nové...*“. Dále tvrdí Vargová, Vavroňová (2006, s. 69), že základním standardem by měla být finanční podpora místních a krajských úřadů, která by mohla pokrývat interdisciplinární setkávání, včetně financování společných cílů.

Tyto teoretické přístupy interdisciplinární spolupráce budou východiskem pro praktický přístup, který bude obsažen ve výzkumné části této diplomové práce. Vzhledem k regionu, který byl zvolen pro výzkum, budou následné kapitoly obsahovat konkrétní mezioborové subjekty, které se zabývají pomocí ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové. Úvodem bude uveden krizový tým z řad Krajského ředitelství Policie Královéhradeckého kraje, s jehož náplní jsem se mohla v rámci své praxe seznámit. Další podkapitoly obsahují konkrétní subjekty z Hradce Králové (královéhradecká Policie ČR, městská policie, ADRA, magistrát města, probační a mediační služba, intervenční centrum), jež se podílejí na mezioborové pomoci obětem domácího násilí v této lokalitě. Veškeré informace jsem získala osobním kontaktem přímo na pracovišti zmíněných subjektů, kde mi bylo umožněno seznámit se s jejich prací, preventivními a osvětovými aktivitami i projekty.

4.3 Možnosti pomoci při práci s obětí - Policie Královéhradeckého kraje - krizový tým

Následná podkapitola bude převážně vymezena na základě mých zkušeností z praxe u královéhradecké policie.

Jak již bylo výše zmíněno, je převážně policie tím prvním článkem, kdo domácí násilí identifikuje. K samotnému nahlášení může tedy dojít prostřednictvím oběti či svědka domácího násilí. Policie má k dispozici nástroje jako je například institut vykázaní, který byl již výše popsán. Bylo zde i vymezeno následné kontaktování intervenčního centra a v případě, že se v rodině postižené domácím násilím nacházejí děti, je nutné kontaktovat OSPOD.

Krizový tým byl zřízen na základě Závazného pokynu policejního prezidenta č. 7/2010 o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných událostí. (O plnění opatření..., www.mvcr.cz). Na základě Rozkazu ředitele Krajského ředitelství Policie Královéhradeckého kraje (Rozkaz č. 10/2011) začal fungovat od 4. února 2011. (O plnění opatření..., www.korupce.cz).

Jedná se o tým, který je složen z vyškolených krizových interventů (psychologové, kriminalisté, preventisté) z řad královéhradecké policie v počtu 21 členů, kteří byli odborně proškoleni v problematice domácího násilí. Jejich cílem je poskytovat **prvotní psychologickou pomoc (krizovou intervenci)** obětem domácího násilí. Všichni krizoví interventní se účastní seminářů věnovaných různým aspektům domácího násilí. Mezi další patologické jevy, kterým se věnují, patří nebezpečné pronásledování - stalking a kyberstalking. Veškeré tyto semináře jsou určeny nejen pro policisty, policejní psychology, ale i státní zástupce, nestátní neziskové organizace a hosty ze zahraničí. Jedná se tedy o mezioborovou spolupráci, která přináší mnoho pohledů, porovnání přístupu k uvedeným problematikám, výměnu zkušeností a také předání dobré praxe.

Krizoví interventní mohou být povoláni také v případě mimořádných událostí, kterými jsou například dopravní nehody většího rozsahu, přírodní katastrofy s oběťmi na životech či větší škodou na majetku apod. V případě ostatních poškozených jsou krizoví interventní voláni přes operační středisko na základě aktuálního prožívání oběti či na základě vyhodnocení situace vyšetřovatelem. Zranitelné jsou v tomto ohledu zejména děti, senioři nebo osoby žijící v sociální izolaci. (Dufková, Zlámal, 2004, s. 15-21).

Krizový intervent poskytuje prvotní pomoc oběti, ale často je potřeba také pomoc následná, na kterou však krizový intervent nemá potřebné kapacity. Proto je na základě této dohody možné zprostředkovat další pomoc od Bílého kruhu bezpečí. Děje se tak samozřejmě jen s písemným souhlasem oběti. Z těchto důvodů byla uzavřena dne 29. května 2013 dohoda mezi Policií České republiky a Bílým kruhem bezpečí, o. s. k zajištění jednotného postupu při poskytování pomoci tzv. zlomeným obětem. (Kniha...esiar.pcr.cz) Bílý kruh bezpečí pak poškozeného sám osloví a nabídne mu jak právní, tak psychologickou pomoc, v případě potřeby ho provází i celým trestním řízením až k hlavnímu líčení, a to zcela zdarma. Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení pro pomoc obětem trestných činů, které v naší zemi funguje už přes dvacet let.

Královéhradecká policie podporuje projekty týkající se preventivní činnosti na základních, středních školách a mezi seniory v oblasti domácího násilí a násilí obecně. Dále dlouhodobě podporuje budování speciálních výslechových místností pro oběti, děti a svědky zvláště závažné trestné činnosti. „...v těchto místnostech mohou být vyslýchány i ostatní zvláště zranitelné oběti (např. znásilněné ženy, oběti domácího násilí, senioři...)“. V České republice je evidováno těchto místností 44. Některé z nich jsou umístěny v civilních objektech. (O plnění opatření...,www.mvcr.cz)

Otázky prevence a dalších souvisejících otázek jsou obecně řešeny i v dalších ustanoveních Zákona o Policii České republiky a to konkrétně v § 16 odst. 3 (spolupráce s obcemi, koordinační dohody). Koordinační dohoda obsahuje formy a nástroje nepřetržité koordinace obce a útvaru policie při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v obci, předcházení protiprávních jednání porušujících veřejný pořádek v obci, formy a nástroje pro hodnocení plnění úkolů a odstraňování případných zjištěných nedostatků, poskytování finančních prostředků a dobu, na kterou je uzavírána. (Sbírka...,www.psp.cz)

4.4 Možnosti pomoci při práci s obětí - Městská policie Hradec Králové

V úvodu je důležité zmínit, že veškeré informace o možnosti pomoci obětem domácího násilí jsem čerpala z osobní zkušenosti se styčným důstojníkem za Městskou policii v Hradci Králové, která již řadu let úspěšně spolupracuje s královéhradeckou Policií ČR na poli v boji proti domácímu násilí. Městská policie Hradec Králové nemá sice takovou pravomoc jako Policie ČR, ale je významným článkem při pomoci obětem domácího násilí. Aktivně a dlouhodobě se účastní dvou projektů, které se vzájemně prolínají – pomoc obětem trestných činů a pomoc obětem domácího násilí. Takovéto zapojení městské policie v České republice není běžnou praxí, toto pojetí je výjimečné nejen celorepublikově, ale i mezinárodně. Na řešení problematiky domácího násilí se policisté podílejí od roku 2011 a to i mezioborově. Realizují preventivní přednášky v součinnosti s dalšími pomáhajícími subjekty o problematice domácího násilí a o možnostech pomoci obětem trestné činnosti. **Aktivně vyhledávají oběti**, které se samy nepřihlásily na policii s žádostí o pomoc. Zajišťují samotnou pomoc obětem, nebo zprostředkovávají mezioborovou spolupráci.

4.5 Možnosti pomoci při práci s obětí - Probační a mediační služba Hradec Králové

I v tomto případě byly veškeré informace získány prostřednictvím zástupkyně PMS, se kterou jsem spolupracovala v rámci výzkumné části této práce.

Probační a mediační služba České republiky představuje novou instituci na poli trestní politiky. Vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Vyváženým propojením obou se vytváří nová multidisciplinární profese v systému trestní justice. Probační a mediační služba je organizační složkou Ministerstva spravedlnosti a sama o sobě není poskytovatelem sociálních služeb. Probační a

mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality. Již několik let se však snaží prostřednictvím projektů vytvářet podmínky pro efektivní propojení státních a neziskových organizací v oblasti práce s oběťmi trestných činů s cílem jednak rozšířit dostupné a bezplatné služby pro oběti v lokalitách, kde dosud nebyly, jednak s cílem vytvoření komplexního systému služeb pro oběti trestných činů.

Konkrétními aktivitami na území Královéhradeckého kraje je realizace projektu „**Proč zrovna já**“, jehož cílem je **podpora obětí trestných činů** při vyrovnávání se závažnou sociální událostí trestného činu a usnadnění návratu k běžnému životu. O realizaci aktivit v regionu se stará koordinátor služeb pro oběti trestných činů. V Hradci Králové a Náchodě byly při střediscích Probační a mediační služby otevřeny poradny pro oběti trestných činů – vyškolení poradci zde bezplatně a v případě žádosti oběti anonymně poskytují obětem trestných činů psychosociální podporu, právní informace, mohou oběti doprovázet na jednání, případně zprostředkovat další odborné služby. V obou městech jsou realizovány týmy pro oběti trestných činů. Ve městě Hradec Králové již čtvrtým rokem funguje multidisciplinární tým pro oběti trestných činů, ve kterém se scházejí zástupci zdravotnických zařízení, probační a mediační služby, PČR, městské policie, soudu, koordinátor prevence kriminality za Magistrát města Hradec Králové, kdy na výstupy z týmu pro oběti reaguje i přijímáním preventivních opatření a tvorbou projektů zacílených na ochranu ohrožených skupin obyvatel.

4.6 Možnosti pomoci při práci s oběti - ADRA Hradec Králové

Obecně prospěšná společnost ADRA Hradec Králové je jedním z dalších aktérů zabývajících se problematikou domácího násilí. Obecné informace jsem čerpala při osobní návštěvě samotného centra, kde jsem si domluvila schůzku s vedoucím tohoto zařízení, jenž mi poskytl rozhovor pro praktickou část této práce.

Náplní této společnosti je profesionální sociální a terapeutická pomoc obětem domácího násilí, osobám v krizi a obětem trestné činnosti přičemž funguje i jako dětské centrum. Podporuje klienta formou fyzické přítomnosti, zprostředkovává kontakt s různými institucemi (Policie ČR, OSPOD, soudy, apod.). Doprovází klienta na odkázané instituce, organizace. Pomáhá při zajištění pobytu ve zdravotnických, sociálních

zařízeních a ubytování v azylovém domě. Umožňuje kontakt dítěte s rodičem v bezpečném prostředí pracoviště.

Primárně je zaměřena na rodiny s dětmi a řešení problémů v oblasti partnerství. Hlavním **terapeutickým přístupem je pak systemická rodinná terapie**. Protože se v mnohých případech domácího násilí účastní děti, je další spolupracující institucí OSPOD.

Tato společnost též poskytuje pomoc i samotným násilníkům, kteří se buď sami rozhodli řešit svoji agresi, nebo jim byla na základě návrhu soudu dána povinnost účastnit se resocializačního programu. Mezi významné projekty patří i zahraniční projekt „Ochrana práv obětí domácího násilí“ v Gruzii

4.7 Možnosti pomoci při práci s obětí - Intervenční centrum Hradec Králové

Vznik tohoto centra se datuje od počátku roku 2007, bylo zřízeno pod Oblastní charitou Hradec Králové, (podle zákona č.135/2006 Sb.). Pomoc je zacílena výlučně primárním obětem domácího násilí, přičemž se jedná většinou o ženy (seniory, muže atd.). To tedy znamená, že se nezaměřuje na děti, ani na pachatele domácího násilí. Jejich cílem je poskytovat pomoc při uplatňování práv, sociálně-právní poradenství, psychologickou pomoc formou psychoterapie, podporu, či provázení lidem ohroženým domácím násilím a jejich blízkým.

Služby jsou poskytovány diskrétně a bezplatně. Dále podporují blízké osoby ohrožených osob na cestě k životu bez násilí a to tak, že mají přesné informace o fungování systému na ochranu osob ohrožených domácím násilím a znají možnosti pomoci v rámci Intervenčního centra.

Dále pak centrum **koordinuje interdisciplinární spolupráci s dalšími institucemi** a orgány veřejné správy. Přenáší nejnovější informace o domácím násilí odborné i laické veřejnosti. Poskytovatelé státních i nestátních služeb tak mají informace o jeho práci a je s nimi nastavena dobrá úroveň spolupráce. Pravidelně zveřejňuje články o domácím násilí v regionálním tisku a na webových stránkách.

V rámci sociální služby nabízí sociálně terapeutické činnosti prostřednictvím krizové intervence, psychologického poradenství, podpůrné psychoterapie. Dále poskytuje pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí prostřednictvím sociálně právního poradenství a právního poradenství.

Intervenční centrum aktivně kontaktuje oběti domácího násilí, a to na základě informace od Policie České republiky o vykazání násilné osoby ze společného obydlí, srozumitelným a laskavým způsobem nabízí služby, za nemocnými, zraněnými nebo sociálně znevýhodněnými oběťmi vyjíždí k místu jejich bydliště, provází lidským a respektujícím způsobem oběti domácího násilí procesem jejich rozhodování, hledáním a uskutečňováním změny, udržuje si neustálým vzděláváním svých pracovníků vysokou odbornost při poskytování služby.

4.8 Možnosti pomoci při práci s obětí - Magistrát města Hradec Králové

Základní informace o této instituci jsem získala z osobního kontaktu přímo na Oddělení prevence kriminality na Magistrátu města Hradec Králové.

Oddělení koncepcí a sociální péče Magistrátu města Hradec Králové spravuje několik agend, mezi něž patří i **prevence kriminality**. Organizačně je prevence kriminality zajištěna činností vedoucího oddělení, který je tajemníkem komise Rady města Hradec Králové pro rodinu a sociální prevenci. Tato komise rozděluje dotace na realizaci projektů zaměřených na prevenci kriminality. Pracovníci oddělení se účastní jednání Týmu pro děti a mládež, kde jsou řešeny situace ohrožených dětí ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. V rámci projektu Probační a mediační služby, středisko Hradec Králové, jsou zapojeni do činnosti projektu na ochranu obětí trestné činnosti, který se nazývá „Proč právě já?“. Stejně tak se účastní jednání Interdisciplinárního týmu pro oběti domácího násilí. Uvedené týmy jsou zdrojem vyhledávání klientů standardní sociální práce, ale i zdrojem vyhledávání obětí domácího násilí, kterými jsou dle průběhu spolupráce výhradně ženy. Dalším zdrojem vyhledávání obětí domácího násilí jsou činnosti oddělení spojené s výběrovým řízením na obsazování domů a bytů pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Každoročně je prováděno sociální šetření u cca 120 žadatelů.

V průběhu šetření jsou zpravidla ve zhruba pěti až deseti případech zjištěny poznatky o možném domácím násilí na seniorkách. Jedná se zpravidla o fyzické napadání partnerem nebo často o ekonomickou formu násilí prostřednictvím vydírání a zneužívání důchodů ze strany blízkých osob apod.

Veškerým obětem domácího násilí je nabídnuta pomoc prostřednictvím oddělení sociální práce a dalšími sociálními službami dle potřeb. Zejména se jedná o sociálně právní poradenství, podpůrné, krátkodobé i dlouhodobé psychoterapie, doprovody na

Policii ČR k podání trestního oznámení, zpracování právních návrhů souvisejících s domácím násilím, doprovody na jednání soudu apod. Od roku 2009 do současné doby je za finanční podpory ze státního rozpočtu v Hradci Králové realizován projekt zaměřený na resocializační práci s pachateli domácího násilí. Účastní se jej pachatelé domácího násilí a jiných násilných trestných činů na základě soudem nařízeného probačního dohledu. Ročně se jedná o cca 15 osob. Cílem programu je jak resocializace násilných osob, tak i ochrana obětí domácího násilí, které již proběhlo, nebo možných obětí domácího násilí v dalších vztazích těchto osob.

V této kapitole byly specifikovány klíčové instituce možnosti pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Celorepublikové krizové linky a centra, azylová zařízení, rodinné a občanské poradny apod. V návaznosti bylo osvětleno, jak důležitá je mezioborová provázanost státních i nestátních institucí, které mezi sebou vzájemně spolupracují. Jaká by měla být jejich spolupráce, jejich společné cíle a priority. Spolupráce mezi zainteresovanými subjekty se liší ve svém rozsahu, formě i obsahu. V rámci dobré kooperace by měl být hlavním kritériem respekt, naslouchání a výměna zkušeností jednotlivých odborníků.

5 Shrnutí a východisko pro empirické šetření

Domácí násilí se vyznačuje vysokou mírou latence. Důvodem je, že se odehrává většinou za zavřenými dveřmi a beze svědků. Následkem je tedy nízká možnost odhalení, neboť domácí násilí má určitá specifika, která znesnadňují jeho poznávání, prevenci i postih. Právě proto je nutné důsledně trvat a dohlížet na dodržování Listiny základních práv a svobod, rodinného práva, sociálně-právní ochrany dětí, Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí a dalších usnesení. Oběti domácího násilí často pocítují bezmocnost, z jejíhož dlouhodobého působení pramení beznaděj, která může zapříčinit vážné zdravotní problémy. Pro zdárné řešení domácího násilí je zapotřebí, aby existovala co nejširší škála možností represivního i preventivního charakteru, a aby instituce a organizace systémově, operativně a efektivně spolupracovaly.

V uvedené teoretické části diplomové práce byla vymezena problematika domácího násilí a teoretický rámec týkající se tohoto fenoménu. V první části byla v obecné rovině charakterizována agresivita, domácí násilí, jeho specifika a důsledky spojené s domácím násilím na ženskou oběť. Dále zde byla popsána možná právní pomoc, která se v České republice nabízí. K ochraně ohrožených osob významně pomohl **zákon č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, který zakotvil nové oprávnění Policie České republiky využít institutu vykázaní a zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. Předposlední kapitola byla zacílena na mezioborové možnosti pomoci obětem domácího násilí. Důraz byl kladen na kooperaci zmíněných institucí, tedy na interdisciplinární přístup při řešení případů domácího násilí. Pokud by mělo být řešení domácího násilí dostatečně efektivní, bude nezbytný komplexní a interdisciplinární přístup v podobě výměny zkušeností, případů dobré praxe a seminářů.

Aby bylo možno porozumět širšímu kontextu tohoto závažného jevu, byla práce podložena odbornou literaturou. Také proto byl zpracovaný text obohacen o rozmanité pohledy různých autorů, tak, aby byla zpracovaná problematika v probíraných aspektech srozumitelnější. Dále byla rozšířena o vlastní zkušenosti z praxe u Policie České republiky a o výpovědi expertů z řad pomáhajících organizací v Hradci Králové. Tato teoretická východiska budou dále převedena do praktické části této práce, kde bude zhodnocena efektivita spolupráce interdisciplinárního týmu, jenž pomáhá ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 Vyhodnocení efektivity spolupráce interdisciplinárního týmu v systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové

Předmětem empirické části diplomové práce bude zpracování výzkumu, který je zaměřen na konkrétní experty mezioborových subjektů v Hradci Králové, kteří pracují v přímé práci s ženskými oběťmi domácího násilí a tím vytvářejí společnou pomoc takto postiženým ženám. Cílem této části bude zhodnotit do jaké míry je tato spolupráce dostatečně efektivní, nebo jinými slovy „...účinná, působivá, účelná...“. (Efektivní...,www.slovník-cizích-slov.net) s ohledem na vztah k ohrožené osobě. Na základě zjištění navrhnout možné varianty pro zlepšení interdisciplinární spolupráce. Výzkum bude proveden formou polostrukturovaného rozhovoru s informanty, kteří museli splňovat určitá kritéria. Podrobnější údaje o výzkumu budou uvedeny v následujících podkapitolách.

6.1 Formulace výzkumných cílů

Hlavním cílem výzkumu je: Zjistit z názorů expertů mezioborových subjektů v Hradci Králové, kteří pracují v přímé práci s ženskými oběťmi domácího násilí, zda na základě praktické zkušenosti vnímají, že jejich spolupráce pomoci těmto obětem je dostatečně efektivně nastavena. Přičemž výběr informantů a konkrétních institucí bude níže popsán (viz podkapitola 6.4).

Hlavní výzkumná otázka (HVO), která byla na základě definování cíle výzkumu definována, zní: Jak vnímají členové interdisciplinárního týmu nastavení efektivity systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové.

Tuto výzkumnou otázku jsem přeformulovala do čtyř dílčích výzkumných otázek (DVO):

První dílčí výzkumná otázka (DVO1): Vyhodnocení teoretické základny pro existenci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové.

Druhá dílčí výzkumná otázka (DVO2): Vyhodnocení principů a metod v rámci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové.

Třetí dílčí výzkumná otázka (DVO3): Vyhodnocení praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka (DVO4): Vyhodnocení efektivity interdisciplinární spolupráce při práci s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové.

6.2 Výzkumná strategie

S ohledem na téma práce a hlavní výzkumnou otázku byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu metodou polostrukturovaných rozhovorů. Data získaná výzkumem budou předložena a následně interpretována ve vztahu k výzkumnému cíli. Dále budou zjištěná data obohacena o zpracování SWOT analýzy, která bude sloužit ke zjištění možných pozitiv a negativ interdisciplinární spolupráce v pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové.

Tato metoda byla vybrána, protože mi dovolí blíže se seznámit s informanty, což je při zvoleném tématu této práce důležité. Dává možnost proniknout do jejich situace a porozumět jí. Hlavním principem kvalitativního výzkumu bude brát člověka jako jedinečnou bytost, mající vlastnosti, jimiž se liší od ostatních jedinců. Měl by se zkoumat holisticky, v celku. Švaříček a Šedřová k tomu dodávají (2007, s. 17) že: „...záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu...“.

Dále upozorňuje Hendl (2008, s. 48), že výhodou kvalitativního výzkumu je možnost získání podrobného popisu a vzhledu při zkoumání jedince a skupiny. Probíhá v přirozeném prostředí, umožňuje navrhnout teorie a může reagovat na místní situace a podmínky, hledá místní souvislosti. Pro získanou teorii platí nezobecňovat, je platná pouze pro výzkumný vzorek, na kterém byla data získána. Přičemž Hendl (1997, s. 223) upozorňuje, že kvalitativní výzkum však v sobě nese i určitá rizika. Může jít například o typ získaných dat. Jelikož kvalitativní data nemají strukturovanou podobu, jako je tomu v kvantitativním výzkumu, jsou náročnější na vyhodnocení. „...to se projevuje i ve zprávě o jejich analýze. Interpretace dat je doplňována plnými citacemi částí interview, výňatky z terénních zápisků...“.

Rizikem může být i subjektivní přístup samotného výzkumníka. Aby byl výzkumník schopen správně výzkum analyzovat, musí mít odstup, umět kriticky zhodnotit situaci, mít schopnost abstraktního myšlení, být vnímavý, všímavý a mít dobré komunikační schopnosti. (Strauss, 1999, s. 196). Cílem bude pochopení a hluboké proniknutí do

konkrétního případu a upozornění na nové souvislosti. Sběr i analýza dat mohou být často časově náročné a bude těžké provádět odhady a předpovědi výsledků.

6.2.1 SWOT analýza specifikace

Jedním z dalších výstupů výzkumu bude SWOT analýza, což je metoda sloužící k určení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Název SWOT sestává ze zkratk anglických slov S - strengths, W - weaknesses, O - opportunities and T - threats . (Sedláčková, Buchta, 2006, s. 59). Každá analýza by měla být zaměřena na vývoj do budoucna, přičemž by měla být objektivní a odrážet tak realitu, nikoli vyjadřovat subjektivní názory výzkumníka. (Keřkovský, Vykypěl, 2006, s. 112).

Při analýze se uplatňuje technika interviu, proto je potřeba i v tomto případě zajistit pravdivá a objektivní fakta. (Keřkovský, Vykypěl, 2006, s. 119). Jakubíková (2008, s. 103) dále tvrdí, že: „...cílem SWOT analýzy je identifikovat, do jaké míry je současná strategie podniku a jeho specifické silné a slabé stránky relevantní a schopná se vyrovnat se změnami, které nastávají v prostředí...“.

SWOT analýza bude sloužit při tvorbě strategií, bude upozorňovat na silné a slabé stránky, příležitosti i hrozby interdisciplinární spolupráce v pomoci ženským obětem domácího násilí. Podle výsledku analyzovaných dat zjištěných výzkumem za pomoci polostrukturovaného rozhovoru s vybranými informanty (viz podkapitola 6.3) budou následně objektivní fakta převedena do SWOT analýzy.

Přičemž by měly být pro praxi dodržena následující pravidla:

- silné stránky budou zachovány jako výhody do budoucna
- slabé stránky bude snaha eliminovat
- příležitosti by měly být efektivně využity
- hrozby, ačkoli je nelze zcela vyloučit, bude nutno minimalizovat.

Následná tabulka bude sloužit jako vodítko pro lepší shrnutí a vyhodnocení výsledků. (viz podkapitola 6.8.1)

Tabulka č. 1 - SWOT (zdroj vlastní)

Přednosti	Silné stránky S	Příležitosti O
	text	text
Nedostatky	Slabé stránky W	Hrozby T
	text	text

6.3 Výběr výzkumného souboru a informantů výzkumu

Důležitou roli ve výzkumu hraje výběr informantů. Před výběrem informantů bude nutné ujasnit si, o kom budou zjišťovány informace a od koho budou tyto informace získány. Pro účely výzkumu byla zvolena metoda kritériálního výzkumu, kdy byli informanti vybíráni dle určitých a dopředu zvolených kritérií. (Žižlavský, 2003, s. 115) Pro tento výzkum byla vybrána tato kritéria:

- Informant musí pracovat v přímé práci s ženskými oběťmi domácího násilí v Hradci Králové.
- Informant musí být součástí interdisciplinárního týmu, jenž se zabývá pomocí obětem domácího násilí v Hradci Králové.

Výzkumný vzorek představuje šest záměrně vybraných nositelů informací. Kritériem výběru bylo poměrné zastoupení expertů ze stěžejních pomáhajících organizací v Hradci Králové, kteří se zabývají přímou prací s oběťmi domácího násilí a mají tak bohaté zkušenosti přímo z praxe. Dalším kritériem byla dostatečná vzdělanost, komunikativnost a zájem předat určité informace. V následující tabulce uvádím základní informace o těchto informantech.

Tabulka č. 2 - Charakteristika informantů (zdroj vlastní)

Informant	Délka praxe s ženskou obětí domácího násilí	Vzdělání	Název organizace
I1 – Informant č. 1	12 let	Vysokoškolské	Královéhradecká Policie ČR
I2 – Informant č. 2	9 let	Vysokoškolské	Městská policie Hradec Králové
I3 – Informant č. 3	6 let	Vysokoškolské	Probační a mediační služba Hradec Králové
I4 – Informant č. 4	12 let	Vysokoškolské	ADRA Hradec Králové
I5 – Informant č. 5	13 let	Vysokoškolské	Intervenční centrum Hradec Králové
I6 – Informant č. 6	13 let	Vysokoškolské	Magistrát města Hradec Králové

6.4 Transformační postup výzkumu

Zmíněnou hlavní výzkumnou otázku a její rozpracování do čtyř dílčích výzkumných otázek za pomoci sad tazatelských otázek sloužících jako návod pro polostrukturované rozhovory s informanty poskytuje vodítko pro další postup práce v rámci tohoto výzkumu. Jejich převedení z teoretického do poznávacího jazyka, tedy transformace, umožní snadnější a přesnější zodpovězení (Strauss, Corbin 1999).

Výzkumník musí otázky formulovat natolik srozumitelně, aby bylo možné rozpoznat, zda na ně bylo odpovězeno, či nikoliv. Samotné výzkumné otázky mají poskytnout informantovi dostatek prostoru pro vyjádření názoru, přičemž by jej neměly omezovat. Formulace a vymezení nesmí být příliš úzké, aby nebyla potlačena nepředpokládaná data, která by se mohla jevit jako důležitá pro výzkum. Odpovědi na jednotlivé tazatelské otázky nám skládají odpověď na otázku dílčí, odpovědi na jednotlivé dílčí výzkumné otázky vytvářejí dohromady odpověď na hlavní výzkumnou otázku.

Při tvorbě dílčích výzkumných otázek a sady tazatelských otázek určených pro rozhovor bylo vycházeno z logiky sledu, smysluplnosti a srozumitelnosti pro informanty. Výzkumné otázky jsou tedy zaměřeny na jednoznačněji vyjádřený okruh problematiky a mají podobu vět tázacích.

Tabulka č. 3 - Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek (zdroj vlastní)

Dílčí výzkumná otázka (DVO1):	Technika, pro získání odpovědí	Nositel informací (informant)	Sada tazatelských otázek
Vyhodnocení teoretické základny pro existenci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové (DVO1)	Polostrukturované rozhovory.	Experti z řad - PČR, MP, ADRA, PMS, IC, Mm HK (6).	TOS 1 TOS 2 TOS 3 TOS 4
Vyhodnocení principů a metod v rámci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové (DVO2)	Polostrukturované rozhovory.	Experti z řad - PČR, MP, ADRA, PMS, IC, Mm HK (6).	TOS 5 TOS 6 TOS 7 TOS 8
Vyhodnocení praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové (DVO3)	Polostrukturované rozhovory.	Experti z řad - PČR, MP, ADRA, PMS, IC, Mm HK (6).	TOS 9 TOS 10 TOS 11 TOS 12
Vyhodnocení efektivity interdisciplinární spolupráce při práci s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové (DVO4)	Polostrukturované rozhovory.	Experti z řad - PČR, MP, ADRA, PMS, IC, Mm HK (6).	TOS 13 TOS 14 TOS 15

Sady tazatelských otázek k DVO1 – DVO4

Sada tazatelských otázek zjišťujících existenci hodnocení vybraných expertů teoretické základny pro (DVO1):

TOS 1: Na jakém základě vznikl interdisciplinární tým, jedná se o formální skupinu?

TOS 2: Jaké subjekty se podílí na interdisciplinární spolupráci?

TOS 3: Myslíte si, že je zastoupení kompletní, nechybí zde někdo? (lékaři...)

TOS 4: Jaké jsou kompetence jednotlivých členů týmu?

Sada tazatelských otázek zjišťujících existenci hodnocení vybraných expertů teoretické základny pro (DVO2):

TOS 5: Kdo vede a koordinuje celý interdisciplinární tým?

TOS 6: Jaká je struktura interdisciplinárního setkání?

TOS 7: Jaká jsou východiska a postupy interdisciplinární spolupráce?

TOS 8: Jaké jsou zdroje financování interdisciplinárního týmu?

Sada tazatelských otázek zjišťujících existenci hodnocení vybraných expertů teoretické základny pro (DVO3):

TOS 9: Jaké jsou způsoby týmové práce s ženskou obětí domácího násilí?

TOS 10: Jaké jsou vaše praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí pozitivní, či negativní?

TOS 11: Jsou v praxi týmové práce s ženskou obětí domácího násilí zařazeny „případové konference“?

TOS 12: Jak celostátní DONA LINKA přispívá k interdisciplinární spolupráci při práci s ženskou obětí domácího násilí?

Sada tazatelských otázek zjišťujících existenci hodnocení vybraných expertů teoretické základny pro (DVO4):

TOS 13: Myslíte si, že je pomoc ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové dobře nastavena?

TOS 14: Jsou nějaké změny, které byste pro zefektivnění interdisciplinární spolupráce navrhl/a?

TOS 15: Pokud ANO jaké?

6.5 Techniky sběru dat

Před začátkem provádění rozhovorů jsem si ujasnila etická pravidla, kterými se budu při rozhovorech s informanty výzkumu a při vyhodnocování řídit:

- anonymita rozhovoru,
- dobrovolnost,
- právo kdykoli z výzkumu odstoupit,
- informace o povaze výzkumu a přístupu k získaným informacím,
- informace o korektním jednání,
- informace o naložení získaných materiálů a poznámek po skončení výzkumu.

Pro získání kvalitativních dat pro výzkum této práce jsem si u všech dílčích otázek zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů, které se skládaly z předem připravených okruhů otázek. Toto schéma tvořilo jádro výzkumu, které bylo podobné pro všechny rozhovory.

Experti byli nejprve osloveni na začátku měsíce listopadu 2014 telefonicky, kdy byli v úvodu seznámeni s účelem mého výzkumu a byli požádáni o spolupráci. Všichni oslovení byli velmi vstřícní a domluvili jsme si organizaci celého výzkumu včetně našich setkání. Všem šesti expertům jsem zaslala elektronickou poštou okruhy a přesné znění otázek, aby byli na rozhovor předem připraveni. Postupně jsem od každého z nich obdržela přesný termín a místo konání rozhovoru. Tři experti navrhli schůzku u mne na pracovišti, tj. Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje, ostatní tři navrhli schůzku v jejich pracovním prostředí.

Samotná realizace rozhovorů byla prováděna od listopadu 2014 do ledna 2015. Všichni byli seznámeni s tématem diplomové práce, s cílem výzkumu, osnovu rozhovorů, kterou jsem měla vytištěnou a všem jsem ji předala. Dále byli experti ubezpečeni, že rozhovory a údaje, které budou při výzkumu získány, budou anonymní a že ve své práci nepoužijí žádné osobní údaje, podle kterých by mohli být identifikováni. Sdělila jsem jim, že neexistují správné nebo špatné odpovědi na otázky. Zmínila jsem se také o tom, že pokud se jim budou některé otázky zdát příliš osobní nebo nepříjemné, nemusí na ně odpovídat. Pořadí i formulace otázek v jednotlivých okruzích jsem upravovala podle toho, jak se rozhovor vyvíjel. Kladla jsem důraz na vyprávění informantů, nepřerušovala jsem jejich odpovědi. (Miovský, 2006, s. 170-172).

V úvodu jsem položila informantům otázky, které se týkaly délky praxe, typu vzdělání a názvu pracoviště. V průběhu rozhovorů jsem projevovala zájem, účast a porozumění, na druhou stranu jsem se snažila neovlivňovat odpovědi informantů a vyhnout se jejich hodnocení. Dále jsem se v roli výzkumníka soustředila na neutrální kladení otázek, které by nevyvolávalo sociálně žádoucí odpovědi. Výpovědi expertů jsem nijak nehodnotila, snažila jsem se vytvořit přátelské a bezpečné prostředí.

Preferovala jsem nedirektivní styl vedení rozhovoru. S experty (dále jen informanti) byl také dohodnut způsob zaznamenávání rozhovoru, tj. výpovědi doslovně přepsat a upravit do srozumitelnější a čtivější podoby. Text byl stylisticky upraven. Průměrná délka rozhovorů byla 90 minut.

Celkově byly rozhovory spontánní a probíhaly v otevřené atmosféře. Výsledkem kvalitativního výzkumu této práce je interpretace získaných kvalitativních dat, zodpovězení dílčích výzkumných otázek a hlavní výzkumné otázky. (viz podkapitola 6.7)

6.6 Validita a reliabilita

Validita znamená vztah mezi stanoveným cílem výzkumu a skutečně dosaženými výsledky. Přičemž platí v daném kontextu a pro daný účel. V případě odlišného kontextu je nutno vztah znovu ověřit. Na validitu, čili platnost výzkumu, upozorňují Švaříček a Šed'ová (2007, s. 28-35) výrokem, že je zvýšena volbou informantů výzkumu. Gavora (2000, s. 71) k tomu dodává: „...validita znamená schopnost výzkumného nástroje zjišťovat to, co zjišťovat má...“. Důvěryhodnosti dodává pečlivá volba nosičů informací dle zadaných kritérií. Z tohoto pohledu lze vybrané informanty, považovat za velmi zkušené, vzdělané a dlouhodobě se v problematice pohybující. Přičemž objektivně zjištěná fakta silných a slabých stránek odrážející realitu zpracované do SWOT analýzy jejich validitu zvyšují.

Reliabilita neboli spolehlivost je v kvalitativním výzkumu na rozdíl od kvantitativního obecně nižší. (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 36-43) Gavora (2000, s. 71) to opět vztahuje na výzkumný nástroj, dle něj se jedná o pravdivost a přesnost výzkumného nástroje. Spolehlivost výzkumu je však zvýšena doslovným a pečlivým přepisem rozhovorů, tedy uchováním původních dat. To znamená, že pokud se stav objektů nemění, získáme při opakovaném měření shodné výsledky. Reliabilní nástroj není zárukou validity - lze opakovaně spolehlivě měřit špatně konstruovaný indikátor.

6.7 Analýza a interpretace dat

Výsledky kvalitativního výzkumu budou v následujících podkapitolách objasněny dle jednotlivých dílčích výzkumných otázek. V závěru jednotlivých oddílů bude vždy uveden dílčí závěr. „...analýza kvalitativních dat začíná jejich popisem a pokračuje interpretací...“. (Žižlavský, 2003, s. 121). Pro analýzu dat bude použita metoda kontrastů, analýza, syntéza jak ji vymezuje Miovský (2006, s. 222). Dále zde budou porovnány jednotlivé výpovědi informantů, nalezení společných rysů a rozdílů. Získané informace o vybraném souboru nelze zobecňovat s ohledem na určený region informantů výzkumu. Citace jednotlivých informantů výzkumu uvádím v uvozovkách a vyznačuji je kurzívou.

Na otázky v mnou sestaveném rozhovoru odpovídalo celkem 6 expertů z různých institucí v Hradci Králové, kteří se setkávají s případy domácího násilí páchaného na ženách a vzájemně spolupracují při řešení a možnostech pomoci. Jedná se o zastoupení státních i neziskových institucí, přičemž zde převládá státní sektor. Všichni informanti

porozuměli daným výzkumným otázkám a na dané tazatelské otázky odpověděli srozumitelně. Pro demonstraci bude u každé z odpovědí použita citace různých informantů. Výsledkem bylo zjištění uvedené v následující kapitole.

6.7.1 Teoretická základna pro existenci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové

Cílem dílčí výzkumné otázky bude zjistit, jaký byl prvotní impuls pro vznik interdisciplinárního týmu, zdali je tento tým formalizovaný a jestli jsou informanti srozuměni s tím, jaké organizace se na této spolupráci podílejí. Nedomnívají se, že někoho v týmu postrádají? A znají vzájemné kompetence jednotlivých odborníků interdisciplinárního týmu?

K otázce ke vzniku interdisciplinárního týmu odkazovaly tři odpovědi informantů na vznik zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jenž byl impulsem ke vzniku interdisciplinárního týmu. Další dva informanti uvedli, že ke vzniku interdisciplinárního týmu došlo hlavně na základě potřeb obětí, včasné intervence a potřeb odborníků spolupracovat v dané lokalitě na pomoci obětem domácího násilí. Poslední zástupce informantů se vyjádřil, že ke vzniku přispěl „...zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, konkrétně dle § 60a, který definuje činnosti v oblasti domácího násilí, a dále určuje registrovanému realizátorovi povinnost zajišťovat interdisciplinární spolupráci s organizacemi, které se tématem zabývají...“. (I6)

K formalizaci týmu bylo od tří informantů zjištěno, že původní záměr vedl k formalizaci interdisciplinárního týmu. Následně odkazovali na konkrétní definici, která je součástí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Postupem času však nabyl tento tým podobu dobrovolného a neformálního setkávání. Zbylí informanti se vyjádřili, že spolupráce není nikterak formalizovaná, ale jejich náplň práce jim je naprosto zřejmá a, že se „...jednání účastní odborníci, kteří se znají navzájem i z jiných aktivit (např. tým pro děti a mládež, pracovní skupiny komunitního plánování) a někteří mají mezi sebou neformální vztahy, což ulehčuje spolupráci, která je více operativní a pružná...“. (I6)

Prostřednictvím odpovědí na následnou tazatelskou otázku zdali znají informanti subjekty, které se podílejí na interdisciplinární spolupráci, bylo bez dlouhého zamýšlení odpovězeno všemi šesti zástupci shodně. Všichni vnímají, že v Hradci Králové je vybudovaná velká sociální síť. Přičemž se společného setkávání účastní „...mnoho

neziskovek, poraden, azylových domů... Policie - státní, obecní, Probační a mediační služba, koordinátor prevence za Magistrát města Hradec Králové, ADRA, OSPOD, Intervenční centrum Hradec Králové...“(I5)

O znalosti zastoupení mezioborových složek odpovídali všichni obdobně. U všech informantů došlo ke shodě zainteresovat do týmové spolupráce i lékaře, kteří se mohou setkat s obětí domácího násilí přímo v ordinaci, i když „...zpravidla tato oběť popisuje vznik zranění jinak, než je pravdou...“(I6) Konkrétně byli specifikováni lékaři z oboru psychiatrie, „...praktičtí lékaři a lékaři z oboru gynekologie“(I5) Neboť rozpoznávání domácího násilí včetně správné komunikace s obětí, je důležité pro zahájení pomoci. Následně se jeden z informantů vyjádřil o zajímavém projektu v Hradci Králové, kdy „...v rámci ročního projektu s námi začali spolupracovat mladí medici z Lékařské fakulty, ti absolvují předmět Sociální lékařství, kde je jim přednášeno, kterak rozpoznat domácí násilí a jakým způsobem se k této závažné skutečnosti postavit, jak jednat, koho oslovit...“(I5)

K dotazu, jaké jsou kompetence jednotlivých členů týmu, byl zaznamenán názor, že všichni znají navzájem své kompetence, které vycházejí z každé profese, přičemž každá z nich má určitou specializaci a určitý okruh teoretických znalostí a zkušeností z praxe. Vzájemnou informovanost v rámci týmové práce všichni hodnotí kladně a v případě změn v legislativě, personálních otázkách, či změně způsobu práce se všichni informují.

Pouze jeden z informantů navrhoval, že by se v rámci interdisciplinárního týmu mohly zavést odborné porady zaměřené na „...vzájemné vzdělávání, aby každý ze zúčastněných správně chápal kompetence partnerů, aby každý věděl, kdo a jak pomáhá a jak to dělá...na některých jednáních seznamují instituce a organizace se svými činnostmi pro vzájemné informování o možnostech a rozsahu pomoci a podpory obětem...“(I6)

Dílčí závěr DVO1:

V odpovědích na dílčí výzkumnou otázku (DVO1) zabývající se zjištěním vzniku interdisciplinárního týmu v Hradci Králové bylo objasněno, že stěžejním byl vznik zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Dalším důvodem, který vedl ke vzniku tohoto týmu, je zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jež má z povinnosti zajišťovat spolupráci s organizacemi, které se fenoménem domácího násilí zabývají. Dále bylo prokázáno, že jeho vznik vychází z kontextu potřeb klientů a organizací, kteří se v dané lokalitě

zabývají pomocí obětí domácího násilí. Původním záměrem bylo interdisciplinární tým (dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách) formalizovat, avšak postupem času nabyl formu dobrovolného a neformálního setkávání. Tohoto týmového setkávání se v dané lokalitě účastní Policie České republiky, Městská policie Hradec Králové, Probační a mediační služba Hradec Králové, Magistrát města Hradec Králové, ADRA, OSPOD, Intervenční centrum Hradec Králové a mnoho poraden i azylových domů. Výzkumem bylo zjištěno, že v Hradci Králové je vybudovaná velká sociální síť. Většina odborníků v tomto týmu vzájemně zná své kompetence, ačkoliv každá z profesí má určitou specializaci, určitý okruh teoretických znalostí a zkušeností z praxe. Dále byl předložen návrh o vzájemném vzdělávání, aby každý ze zúčastněných správně chápal rozsah a kompetence partnerů, věděl, kdo a jak pracuje, jaké má kdo hranice při práci s ženskou obětí domácího násilí.

Z výzkumu vyplývá, že interdisciplinární tým postrádá lékařské odborníky, a to konkrétně z oboru psychiatrie, gynekologie či praktického lékaře, s odůvodněním, že lékaři se mohou setkat s obětí domácího násilí přímo v ordinaci a rozpoznávání domácího násilí je důležité pro včasné zahájení pomoci. Další zjištění vedlo k zaznamenání projektu, který má pod patronací Intervenční centrum V Hradci Králové a jedná se o navázání kontaktu mladých mediků z Lékařské fakulty, kteří absolvují předmět Sociální lékařství, kde je jim přednášeno, kterak rozpoznat domácí násilí a jakým způsobem se k této závažné skutečnosti postavit, jak jednat, koho oslovit.

6.7.2 Principy a metody v rámci interdisciplinární spolupráce v Hradci Králové

Cílem této dílčí výzkumné otázky bude zjistit, jak vymezují informanti koordinaci, strukturu, společná východiska a postupy interdisciplinárního setkávání v týmu. Včetně zodpovězení na otázku společného financování týmu.

Jednoznačně ze všech odpovědí vyplynulo, že *„...by měl být interdisciplinárním organizátorem Intervenční tým, jehož hlavní náplní je práce s obětí domácího násilí...“*. (I2) Přičemž informant (I4) upřesnil, že od roku 2013 je spolupráce nastavena individuálně podle konkrétních případů. Dále bylo upozorněno, že *„...důležitý je princip informovanosti, včasnosti, komplexnosti...“*. (I4)

K vyjádření se ke struktuře setkávání byla zjištěna celková shoda, všichni mezioborový profesionálové jsou schopni dle aktuálních potřeb regionu operativně reagovat a sejít se.

Jeden z informantů specifikoval, že pokud je třeba „...*místo setkání je určeno, tam kde je nejvíce pracováno s obětí...*“ (I2). Operativní setkání může být uskutečněno na základě nových změn v legislativě, nových „...*aktivit jednotlivých organizací; konkrétních složitých případů...změn týkající se postupů práce zúčastněných organizací...vzdělávání u jednotlivých organizací, personálních změn,... nebo dohod o konkrétních způsobech navázání kontaktu...*“ (I6) Dva informanti specifikovali, že „...*vzhledem k tomu, že se všichni zástupci osobně známe a máme mezi sebou víc než profesionální vztah, je velmi snadné si operativně domluvit setkání...*“ (I1) Domluva o setkání může být tedy zprostředkována formou písemnou, telefonní, nebo osobní.

V případech východisek a postupů interdisciplinární spolupráce bylo u všech informantů zjištěno, že společným jmenovatelem je zápal pracovat s takto ohroženými ženami a pomoci jim z krize. V tomto kontextu bylo následně vymezeno jak, důležité je „...*včasné odhalení tohoto jevu, komplexní pomoc, podpora a ochrana oběti, bezprostřední krizová intervence...*“ (I1) *Cílem týmu je hlavně profesionální podpora obětí trestných činů při vyrovnávání se závažnou událostí trestného činu a usnadnění návratu k běžnému životu.*“ (I3) Dále bylo uvedeno, že dalším východiskem může být i „...*zprostředkování kontaktů s návaznými institucemi...doprovázení klienta na odkázané instituce, organizace či poradenství a následná pomoc, jako je například systemická terapie apod. Pomoc při zajištění pobytu ve zdravotnických, sociálních zařízeních a ubytování v azylovém domě...*“ (I4)

Informant (I1), zmínil, že by měla být nulová tolerance k domácímu násilí, důrazný ofenzivní postup a jasně definované právní následky pro pachatele. Specifikoval, že je třeba klást velký důraz na sekundární viktimizaci obětí a celkové zlepšení postoje veřejnosti ke všem participujícím institucím a to byť státních, či neziskových, které na tomto závažném problému spolupracují „...*prostřednictvím jednotného a koordinovaného postupu interdisciplinárního týmu...*“ (I1) Jeden z informantů vypověděl: „...*specializujeme se na vyhledávání na ulici...*“ (I2), tam se většinou určitý problém zaznamená. Na základě podrobnějších informací se specifikují přidružené problémy, jimiž nezřídka kdy bývá odhalení domácího násilí „...*těž se setkáváme i s tím, že nás oběť kontaktuje bezprostředně po nějaké přednáškové akci...jindy máme oznámení na tísňové lince 156. Pokud se jedná, o něco závažnějšího většinou kontaktujeme PČR...*“ (I2) Ta na základě institutu vykazání kontaktuje intervenční centrum, a pokud jsou v domácnosti i děti, kontaktují Oddělení sociálně

právní ochrany dětí. Informant (I5) doplnil „...*my pak do 48 hodin kontaktujeme ohroženou osobu s nabídkou svých služeb...*“. Následně bylo doplněno „...*že Intervenční centrum v Hradci Králové je velmi ojedinělé...protože...poskytuje úplně veškeré služby této cílové skupině a to vše pod jednou střechou...*“. Jedná se o právní, sociálně-právní poradenství a psychologicko-emocionální podporu. (I5) Jeden z informantů v rámci této otázky dodal, že pokud se jedná o problém v souvislosti s domácím násilím, který je méně závažný a oběť je schopna „...*doprovázíme ji do ADRY...doprovod je zárukou bezprostřední pomoci, kdy je s obětí ihned pracováno...*“.

(I2)

Na otázku jaké jsou zdroje financování interdisciplinárního týmu, bylo shodně všemi informanty zodpovězeno, že spolupracující tým financován není. Z toho tři informanti vypověděli, že financování je ryze na každé organizaci zvlášť. Další Informant (I3) uvedl, že forma financování může být i formou individuálních projektů směřujících k pomoci obětem domácího násilí. Z další výpovědi informanta bylo vymezeno, že některé služby jsou financovány „...*vícezdrojově prostřednictvím dotace MPSV, krajského úřadu a samospráv, v našem případě z Hradce Králové...vzhledem ke krajské působnosti je možno žádat o dotace i další města. V roce tuším 2012 až 2015 je financování prostřednictvím evropského sociálního fondu...*“.

(I6)

Dílčí závěr DVO2:

Na dílčí výzkumnou otázku (DVO2) zjišťující, kdo vede a koordinuje interdisciplinární tým, bylo zjištěno, že organizátorem by mělo být Intervenční centrum, jehož hlavní náplní je práce s obětí domácího násilí. Avšak od roku 2013 je spolupráce nastavena pouze individuálně dle konkrétních případů, tedy nikdo není oficiálním organizátorem.

Dále byla prokázána shoda všech mezioborových expertů ve schopnosti se dle aktuálních potřeb regionu operativně setkávat. Toto setkávání bývá odvozeno od stavu akutního případu, legislativních změn, změn týkajících se postupů v práci, personálních změn, nebo dohod o konkrétních způsobech navázání kontaktu s obětí domácího násilí.

V případě východisek a postupů interdisciplinární spolupráce byla zjištěna potřebnost včasného odhalení domácího násilí, profesionální a bezprostřední krizová intervence, podpora a ochrana oběti při vyrovnávání se s takto závažnou událostí. Včetně zprostředkování kontaktů s návaznými institucemi, doprovodu klienta na odkázané instituce (ADRA, intervenční centrum), poradenství a následná pomoc jako je například

systemická terapie apod., pomoc při zajištění pobytu ve zdravotnických, sociálních zařízeních a ubytování v azylovém domě. A to vše prostřednictvím jednotného a koordinovaného postupu interdisciplinárního týmu.

Přičemž bylo tvrzeno, že by měla být nulová tolerance k domácímu násilí, důrazný ofenzivní postup a jasně definované právní následky pro pachatele. Velký důraz byl kladen na sekundární viktimizaci oběti a celkové zlepšení postoje veřejnosti ke všem expertům zabývajícím se pomocí obětem domácího násilí.

Postupy spolupráce vycházejí z odborných kompetencí jednotlivých institucí, např., Policie ČR na základě institutu vykazání má povinnost kontaktovat Intervenční centrum, to po té do 48 hodin kontaktuje samotnou ohroženou osobu s nabídkou pomoci a služeb. Pokud jsou na místě zajištěni děti a stávají se tak svědky domácího násilí, kontaktují se pracovníci z Oddělení sociálně právní ochrany dětí. Obecní policie se zaměřuje na aktivní vyhledávání na ulici. Bylo zjištěno, že mnoho obětí v této lokalitě kontaktuje tísňové linky 156 – obecní policie, 158 – policie ČR.

Zdroje financování interdisciplinárního týmu vnímají všichni informanti shodně. Každá organizace je financována individuálně, přičemž existují určité projekty zaměřené na pomoc obětem domácího násilí, které jsou financovány prostřednictvím evropského sociálního fondu, prostřednictvím dotace MPSV, či města Hradce Králové.

6.7.3 Praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové

Následný dílčí výzkumný cíl (DVO3) je zaměřen na zjištění praktických zkušeností jednotlivých informantů, kteří týmově spolupracují na pomoci ženským obětem domácího násilí. Na zjištění jejich způsobů práce a zkušeností s ženskou obětí, jsou-li v rámci přímé práce s obětí zařazovány i případové konference a mají-li informanti pocit, že Dona linka je nějakým způsobem interdisciplinární spoluprací při pomoci ženským obětem domácího násilí prospěšná.

O praktických způsobech týmové práce s ženskou obětí domácího násilí se vyjádřili informanti rozdílně. Dva informanti podali výpověď, že je to velmi individuální přístup, který je u každého případu rozdílný, ale hlavně je to „...týmová práce, kdy si se souhlasem oběti předáváme agendu a probíráme, jaké podnikneme kroky, které většinou vycházejí z konkrétních kompetencí té dané organizace. Každý z nás ví, kdo na co se specializuje. Máme k sobě vzájemný respekt a dobré profesní vztahy...“ (I3) Dále bylo konkretizováno, že interdisciplinární spolupráce spočívá ve vyhodnocení veškerých

problémů, jež byly zapříčiněny domácím násilím, jako bývá bydlení, dluhy, sociální dávky apod. a určení „...kdo je stěžejní organizací pro konkrétní problém...“. (I4) „...a kdo oběť dovede do konce pomoci...“. (I2) Informant (I1) specifikoval, že bývá většinou první, kdo přijde do styku s oběťmi domácího násilí policie. A jak je důležité nepodcenit tento první kontakt, který bývá stěžejní „...pro to, jak se oběť vyrovná se vzniklou situací a jak se z ní zotaví...“. (I1) Dále bylo uvedeno, že policie absolvovala k této problematice speciální výcvik nejen k zajištění pachatele, ale i k provádění krizové intervence. Včetně zabezpečení informovanosti k problematice a „...předání obětí do péče organizací zajišťujících základní služby...“. Mezi její další kompetence patří vyrozumění „... státního zástupce, OSPOD, intervenční centrum, popřípadě azylový dům...“. (I1) Informant (I6) doplnil, že „...na každý problém máme v Hradci Králové další služby, poradny, sociální práci obce, možnosti sociálních dávek poskytovaných Úřadem práce apod., vždy se konkrétní způsob a obsah pomoci odvíjí od zjištěných problémů a zakázky oběti...“. (I6) Při výskytu těchto problémů bylo dalším informantem (I4) uvedeno, že „...jednou z dalších možností je resocializační práce s násilnou osobou, a to jak individuální, párová, nebo skupinová...“. (I4)

V dalších odpovědích nastala jednoznačná shoda, všech šest informantů hodnotí práci s ženskou obětí domácího násilí pozitivně. Třikrát bylo poukazováno na úspěšnost nově zavedené legislativy (zákon O ochraně obětí), která dala jednoznačně najevo, že se staví na stranu oběti. Jeden z informantů poukázal na „...vysokou úspěšnost na základě efektivně nastaveného modelu předběžných opatření 30 dní...v kontextu vykázaní... kdy mají ženy období klidu a začínají pracovat na nové představě života...“. (I5) bez násilníka. V tomto období nastupují další pomáhající organizace z interdisciplinárního týmu. Informant (I5) o pomoci ženským obětem domácího násilí upřesnil „...v tuto chvíli s nimi začínáme pracovat my, tato spolupráce bývá v rozmezí 6-12 měsíců, první 2 měsíce s nimi pracují sociálky na bezpečném odchodu...poté několik měsíců psychologické poradenství spojené s nastartovanou změnou. A závěrečná fáze patří psychoterapii...“. (I5) Dva informanti uvedli, že „... je stále mnoho žen, které se k násilnému partnerovi vrací...“. Důvodem bývá finanční závislost, emoční závislost na partnerovi, nebo spory o děti...“. (I1) Dalším aspektem, který vede ženy k návratu za násilníkem, může být ukončení pobytu v azylových domech, kde následně vystává problém, že ženy nemají kam jít. „...je to takový kolotoč a běh na dlouhou trať...“, okomentoval odevzdaně jeden z informantů. Dále bylo konstatováno, že je stále dost

žen, které potřebují odbornou pomoc, radu, či službu. Neboť rozchod, který obnáší mnoho změn, není zcela jednoduchý. Mnohdy se najdou ženy, které navštěvují různé organizace za účelem pomoci i opakovaně. Jeden z informantů podotkl, že zhruba „...60 % se k nám stále vrací a to z důvodů finančních, kvůli dětem, nebo že mají podlomenou psychiku...“. (I3) K této problematice bylo uvedeno od informanta (I3): „...jako chybu vidím, že v praxi se některé organizace snaží obět zkompetentnit, ale takováto oběť není schopna být kompetentní...“. (I3) Následně bylo několikrát informanty vysloveno, že ženy jsou dostatečně informovány a mají ve městě Hradec Králové široké a účinné možnosti pomoci „...pozitivní hodnocení od samotných klientek jsem zaznamenal často...“. (I6)

Zda-li je případová konference součástí týmové praxe na pomoci obětem domácího násilí bylo třemi informanty vyjádřeno, že „...v rámci týmové spolupráce s ženskou obětí spíše většinou docházelo k výměně informací, řešení kazuistik a setkávání se nad různými případy domácího násilí v týmu...“. (I2) Přičemž jeden informant konstatoval „...z mé zkušenosti, ženy nechtěly být součástí případové konference...neboť v nich převládá příliš velký ostych a blok...“. (I2) Z rozhovoru jednoho informanta bylo identifikováno, že případové konference mezioborově zařazeny nejsou, ale v rámci interní práce určitého subjektu mají. Někteří jsou pouze přizváni jako hosté, nejčastěji v případě zájmu dětí, kteří se stanou účastníky domácího násilí (I5). Další dva informanti hodnotili případové konference kladně a upozornili na to, že „...v indikovaných případech by to bylo hodně užitečné... a je potřeba tento způsob práce využívat...“. (I6)

O pozici krizové a nepřetržité Dona linky, bylo pěti informanty sděleno, že o její funkci vědí a je převážně velkým přínosem pro interdisciplinární spolupráci. Bylo uvedeno, že „...poskytuje diskrétní a okamžitou pomoc, zejména psychickou podporu a odborné rady v kritických chvílích života po trestném činu. Je vstupní branou do systému komplexní pomoci...“. (I1) Z výpovědi informanta (I2) bylo odpovězeno, že ženy v případě krize tuto linku znají a využilo jí tak 50% ženských obětí se kterými přišel do kontaktu. Další tři informanti specifikovali práci této krizové linky takto:

„...tato linka byla iniciátorem interdisciplinárního týmu...“. (I3) přičemž „... předává obětem kontakty na základě regionu...“. (I4) „...z mého pohledu se jedná o „V. I. P. linku“, která v pomoci ženským obětem domácího násilí sehrává opravdu klíčovou roli v podobě bezprostřední krizové intervence. Dona linka předává kontakty přímo nám a

my si ty klienty z našeho regionu už sami oslovíme a následně s nimi pracujeme....“.
(I5) Zároveň bylo uvedeno, že na Dona lince pracují speciálně vyškolení odborníci na krizovou intervenci, kteří jsou odborníky ze sociální, psychologické a právní oblasti. (Informant 6) závěrem uvedl „...z pohledu Magistrátu města Hradec Králové si nevybavuji, že by z tohoto zdroje byla získána informace o oběti domácího násilí...“.

Dílčí závěr DVO3:

Na dílčí výzkumnou otázku (DVO3) o způsobech týmové práce s ženskou obětí domácího násilí bylo analyzováno, že interdisciplinární spolupráce spočívá, ve vyhodnocení veškerých problémů, jež, byly zapříčiněny domácím násilím, jako bývá bydlení, dluhy, rozvod, péče o děti, sociální dávky apod. To tedy dle tvrzení všech obnáší spolupráci i s dalšími institucemi, jako je úřad práce, státní zástupce, poradny, sociální práce obce, včetně zabezpečení informovanosti, i když vždy se konkrétní způsob a obsah pomoci odvíjí od zjištěných problémů a zakázky oběti. Dále v tomto kontextu byla zjištěna možnost resocializační práce s násilnou osobou, včetně párové terapie. Práci s násilnou osobou zajišťuje nejen na základě nařízení soudu Probační a mediační služba, ale i ADRA. Z rozhovorů byla též prokázána důležitost určení, kdo je stěžejní organizací pro konkrétní problém a kdo oběť dovede do konce pomoci. Je tedy důležitý individuální a citlivý přístup všech zúčastněných subjektů, které jak vyplynulo z rozhovorů, mají k sobě vzájemný respekt a dobré profesní vztahy. Na základě zjištění bývá většinou Policie ČR prvním článkem, který odhalí domácí násilí, a jak bylo následně tvrzeno, je velmi důležité nepodcenit první kontakt s obětí domácího násilí. Tato prvotní zkušenost bývá pro to, jak se oběť z obtížné situace zotaví, velmi stěžejní. Dále k této problematice bylo analyzováno, že všichni informanti absolvovali speciální výcvik krizové intervence.

Na základě rozhovoru byla prokázána velmi dobrá praktická zkušenost s ženskou obětí domácího násilí a to na základě hodnocení samotných klientek, které mají v této lokalitě dobré informace o možnostech pomoci praktické zkušenosti s pomáhajícími institucemi. Úspěšnost je též spatřována na základě nově zavedené legislativy, která se staví na stranu oběti. Efektivně též bylo hodnoceno „předběžné opatření“, jež navrhuje až v rozsahu 30 dní soud. Jak bylo zjištěno, je to období, které nastupuje ihned po vykázání, zde tak mají ženy období klidu a nastupují zástupci interdisciplinárního týmu, kteří spolupracují na změnách týkajících se postavení ženské oběti domácího násilí. Následně bylo prokázáno, že stěžejní organizací v tomto období bývá Intervenční

centrum, jehož časový rozsah práce s obětí domácího násilí bývá zpravidla 6 – 12 měsíců, vše je odvozené od rozsahu, potřeb a kompetentnosti ženské oběti. Dále bylo zjištěno, že i přes propracovaný systém pomoci se najde mnoho žen, které opakovaně násilného partnera opouštějí a následně se k němu vrací, a jsou tak nuceny opakovaně vyhledávat odbornou pomoc. Toto jednání bývá spojeno s finanční závislostí, závislostí na partnerovi, či kvůli společným dětem.

Případové konference v interdisciplinárním týmu zaznamenány nebyly, toto informanti vnímají, jako velký nedostatek. Ze společné praxe bylo prokázáno, že v určitých případech dochází pouze k mezioborovým konzultacím, nebo se někteří experti účastní jako přizvaní hosté při konkrétním řešení případu domácího násilí páchaného na ženách.

Pozice a využití krizové telefonní Dona linky, která poskytuje bezprostřední krizovou intervenci obětem domácího násilí, byla polovinou informantů hodnocena přínosně. Zbylí informanti povědomí o činnosti této linky neměli. Informanti, kteří hodnotili tuto linku kladně, vnímají tuto telefonní pomoc jako vstupní bránu do systému komplexní pomoci, která poskytuje bezprostřední psychickou pomoc, radu a předává volajícím obětem kontakty na pomáhající instituce v daném regionu. Též bylo prokázáno, že je možné předat kontakty volající ženy přímo k příslušné instituci.

6.7.4 Efektivita interdisciplinární spolupráce při práci s ženskou obětí domácího násilí v Hradci Králové

Poslední výzkumná otázka bude zaměřena na zjištění, jak informanti vnímají interdisciplinární pomoc ženským obětem v Hradci Králové? Zda si myslí, že je tato pomoc dobře a efektivně nastavena, nebo navrhují nějaké změny?

Prostřednictvím odpovědí na tazatelskou otázku zdali vnímají informanti nastavení pomoci ženským obětem domácího násilí jako kvalitní, bylo zaznamenáno: v pěti případech sdělení informantů, že tento systém služeb a potřeb je kvalitní a dostatečný. A to na základě interdisciplinární spolupráce všech pomáhajících odborníků, kteří mají „...společně nastavené hodnoty a priority...“. (I5) Jeden informant hovořil o tom, že „...se známe velmi dlouho, důvěřujeme si, respektujeme se, víme, jak kdo pracuje...a dovoluji si tvrdit, že do té práce vstupujeme všichni srdcem...“. (I5) A na základě operativní a propracované týmové práce „...oběť získává kvalitnější službu...“. (I1) Přičemž nezískává výhodu pouze oběť, ale i ostatní zúčastněné subjekty, kteří tímto „...získávají informace, jejichž získání by bylo běžnou cestou – dožádáním

zdlouhavé...“. (I1) Pouze jeden informant označil, že je spolupráce v celku dobrá, ale upozornil na to že, „...*chybí větší naplánování a připravenost....“.* (I4) Padla zde i připomínka k zajištění resocializace násilné osoby a s celým „...*zasazeným rodinným systémem...“.* (I6)

Ke změnám vedoucím k zefektivnění interdisciplinární práce odpověděli všichni informanti shodně, že změna je jistě třeba. Polovina informantů odpověděla stručně, další polovina odpověď rozvedla a podotkla, že je určitě možné dělat práci i lépe a efektivněji. Dalším důvodem změny by mělo být jasnější „...*ukotvení a jasně dané struktury...“.*(I4) interdisciplinárního týmu. Mezi navržené změny patřil dvakrát shodně názor jasně formalizovat celý interdisciplinární tým a dát tomu pravidla, aby se v budoucnu nemohlo stát, že některý z mezioborových subjektů interdisciplinární tým opustí. Další informant navrhl „...*pravidelné plánování setkávání např. pětkrát do roka, struktura, vzdělávání, potřeby pro praxi, stálé okruhy... celorepubliková interdisciplinární spolupráce i přeshraniční spolupráce...“.* (I4)

K další otázce bylo dvakrát zdůrazněno „...*je nezbytné zajistit financování...dále pravidelné vzdělávání všech zástupců za danou instituci a v neposlední řadě je třeba rozšířit interdisciplinární spolupráci na politické a vládní úrovni...“.* (I1) a to vše pro potřebu udržitelných výsledků. Dále byla dvakrát zjištěna u informantů shoda o důležitosti povinného zařazení zdravotníků do interdisciplinárního týmu, z toho jeden informant doplnil, že by měla být zařazena práce i s mladistvými pachateli, která zde chybí.

V poslední řadě jeden z informantů upozornil, že by bylo dobré „...*zkvalitnit přívětivější přístup Policie ČR...“.* (I3) a „...*zpracovat plán společných vzdělávacích aktivit, společné konference za využití výpovědí obětí domácího násilí a jejich reflexe celé situace a systému pomoci...dvakrát zazněl názor, jak je důležité realizovat v rámci interdisciplinární spolupráce případové konference...“.*(I6)

Dílčí závěr DVO4:

Na dílčí výzkumnou otázku (DVO4) zabývající se zjištěním vnímání nastavení pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové, bylo z rozhovorů prokázáno, že systém služeb a potřeb v této lokalitě je dostatečně kvalitní a propracovaný. Dále bylo zjištěno, že pokud budou společně nastavené hodnoty a priority interdisciplinární

spolupráce ve shodě, umožní tak s největší pravděpodobností ženské oběti získat kvalitnější a propracovanější službu.

Co se týče změn vedoucích k zefektivnění interdisciplinární práce s ženskou obětí bylo všemi informanty shodně analyzováno, že každá změna, pokud je efektivní, je vždy vítána.

Největší shoda ve změnách navrhovaných všemi informanty byla v jasně daném ukotvení interdisciplinární spolupráce, vyjasnění pravidel, struktury, udržení stálých okruhů, plánování, připravenosti v setkávání a znalosti potřeb pro praxi. Specifikace jasně vymezených pravidel je též důvodem, aby nemohla v budoucnu nastat situace, že některý ze zástupců některé z institucí interdisciplinární tým opustí. Bylo prokázáno, že pro potřebu udržitelných výsledků na tomto poli je nezbytné zajistit financování, pravidelné vzdělávání všech zástupců za danou instituci a rozšíření interdisciplinární spolupráce na politické a vládní úrovni. Dle dalších zjištění bylo specifikováno, že je stále třeba zkvalitňovat přístup, ke klientům. Zde má rezervy zejména Policie ČR. Dále byla výzkumem analyzována potřeba společné konference za využití výpovědí ženských obětí domácího násilí a jejich reflexe celé situace a systému pomoci. Včetně nezbytného zařazení lékařů do interdisciplinárního týmu.

Informanti dále vnímají, že je nutné nezapomínat pracovat s obětí a pachatelem násilí jako celkem, neposuzovat a neřešit je samostatně, odděleně. Tedy zajišťovat programy pro agresory domácího násilí a zaměřit se na resocializační práci s mladistvými pachateli, na které bylo v této lokalitě zapomenuto.

6.8 Shrnutí výzkumného šetření a příspěvky pro využití v praxi

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo prostřednictvím názorů z řad expertů mezioborových subjektů v Hradci Králové, kteří pracují v přímé práci s ženskými oběťmi domácího násilí, zjistit zda na základě praktické zkušenosti vnímají, že jejich spolupráce je dostatečně efektivně nastavena. Domnívám se, že na základě kvalitativního výzkumu byla nalezena odpověď na hlavní výzkumnou otázku a došlo tedy k naplnění hlavního cíle výzkumu. Prostřednictvím hlavní výzkumné otázky: „**Jak vnímají členové interdisciplinárního týmu nastavení efektivity systému pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové?**“ Byl na základě provedeného výzkumného šetření a zpracování rozhovorů vyvozen závěr:

Během posledních let se problematice domácího násilí páchaného na ženách v Hradci Králové věnuje více pozornosti, než tomu bylo dříve. V této lokalitě vzniklo mnoho institucí a organizací, které se věnují profesionální práci s ženskými oběťmi domácího násilí. Přičemž se snaží jejich vzniklou nelehkou životní situaci svojí pomocí usnadnit. Lze konstatovat, že je zde vybudovaná velká sociální síť, která nabízí komplexní a propracovaný přístup interdisciplinární spolupráce různých institucí a organizací, které se vzájemně znají a mají povědomí o svých kompetencích i postupech práce s ženskou obětí domácího násilí. Tato mezioborová síť vznikla z požadovaných potřeb obětí získat pomoc, včasnou intervenci, ale i zápalu pomáhajících odborníků společně řešit vzniklé situace domácího násilí. Tento interdisciplinární tým pracuje na základě neformálních profesních vztahů různých expertů z řad státních i nevládních organizací. Z výzkumného šetření bylo analyzováno, že ačkoli je tato spolupráce dobře míněna, v budoucnu jí může ohrozit právě toto neformální pojetí. Nastavení propracovanější a jasně ukotvené struktury, či nových postupů interdisciplinárního setkávání pro praxi, by v budoucnu mohlo předcházet mnohým problémům, kupříkladu odchody odborníků z řad pomáhajících institucí, které není možné nahradit, nebo se náhrada těžko hledá a jejichž absence může ohrozit funkci celého interdisciplinárního týmu.

Pokud tedy budou pravidla mezioborového setkávání zřetelně ukotvena včetně ustanovení funkce vedoucího koordinátora, jenž má za úkol skupinu organizovat, bude tato spolupráce, která je směřovaná k pomoci oběti, mnohem kvalitnější a efektivnější. Dále lze konstatovat, že je nutné v interdisciplinárním týmu mít i lékařské zastoupení. Potom by tato pomoc byla kompletní. Jedná se o profesi, která může významnou měrou přispět při pomoci odhalování domácího násilí. Důležitým faktorem je i zavedení společných interdisciplinárních konferencí za využití výpovědí ženských obětí domácího násilí a jejich reflexí celé situace a systému pomoci.

Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že došlo k posunu v pomoci ženským obětem domácího násilí díky propracované legislativě v podobě zavedení zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a který zakotvil nové oprávnění Policie České republiky v podobě institutu vykázání. Tento institut umožňuje, pokud existuje riziko útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvlášť závažného útoku proti lidské důstojnosti, vykázat násilníka na 10 dní ze společného obydlí. Jedná se o tzv. teritoriální ochranu.

Vykázání představuje důležitý a nepostradatelný prvek prevence a umožňuje zabránit případným útokům ze strany agresora. Ohrožené osoby mohou rovněž využít předběžných opatření nově upravených v zákoně o zvláštních řízeních soudních a v trestním řádu. Předběžná opatření umožňují v praxi rychle reagovat na nastalou situaci a mohou tak například uložit násilníkovi, aby opustil společné obydlí, aby nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí a zdržel se setkávání, nebo oběť nesledoval. Předběžné opatření navrhuje soud, přičemž může být prodlouženo maximálně v rozsahu 1 měsíce. Po tuto dobu se ohroženým osobám věnují odborníci z řad interdisciplinárního týmu v Hradci Králové. Mají tedy významnou zásluhu v následné péči o oběť, která byla týráním podrobena. Potřebnou pomoc a podporu obětem trestných činů, jenž jsou ohrožovány na důstojnosti, zdraví a životě, zajišťuje stát prostřednictvím dalšího zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Stát je povinen tyto hodnoty chránit, zmírňovat následky prožitého násilí, podporovat rozvoj svépomocných aktivit obětí a usilovat o zlepšení jejich finanční situace.

V rámci výzkumného šetření bylo dále analyzováno, že pro ohrožené osoby není snadné z důvodu asymetrického vztahu a specifického prožívání následků způsobených domácím násilím učinit první krok a kontaktovat pomocné instituce. A proto je první kontakt, jak ze strany nejbližšího okolí, tak ze strany pomáhajících organizací, velmi důležitý. Hlavním nezbytným cílem je navázání důvěry. V tomto ohledu je důležité, aby pomáhající odborník výpověď oběti nebagatelizoval a jednal citlivě. K tomu přispívá pozitivní motivace, informace a nabídka možností samotného řešení ze strany pomáhajících subjektů regionální a místní samosprávy, orgánů státní správy a dalších nestátních a neziskových organizací.

Z toho vyplývá, že pro poskytování kvalitní pomoci ohroženým osobám je důležitým faktorem předpoklad odpovídajících odborných znalostí pomáhajících osob. Prioritou je nutnost opakovaného a systematického vzdělávání Policie ČR, soudců a státních zástupců, obecní policie, pracovníků přestupkových komisí na městských úřadech, lékařů, školství a pracovníků pomáhajících profesí z nestátních neziskových organizací. Mezi odborné kompetence i znalosti, které by měly být součástí vzdělávacího systému i všech zainteresovaných odborníků, patří schopnost identifikace symptomů možných následků způsobených domácím násilím, dobrá znalost legislativy a orientace ve vhodných možnostech pomoci.

Bylo by dobré, kdyby formy vzdělávání byly zacíleny i mezi širokou veřejnost za pomoci preventivních a osvětových akcí, celoměstských kampaní, zapojování veřejnosti do interdisciplinární spolupráce, informovanosti žáků ve školách, a široké veřejnosti o možnostech řešení a místech, kam je možné se v Hradci Králové obrátit v případě zaznamenání domácího násilí. Naprosto nutná je v dnešní době pozitivní medializace interdisciplinární spolupráce pomáhajících organizací a institucí zabývajících se touto problematikou. A v rámci udržitelných výsledků interdisciplinární spolupráce je prioritou zajistit nezbytné financování prostřednictvím různých dotací ministerstev, včetně zajištění spolupráce na politické a vládní úrovni.

Analýzou získaných informací se potvrzuje, že komplexnost pomoci proti domácímu násilí páchanému na ženách je zcela naplněna tehdy, proběhne-li i systematická práce s násilnou osobou. V současné době v Hradci Králové existují preventivní programy pro agresory domácího násilí, které jsou zaměřeny na změnu jejich agresivního chování, vzdělávání, poradenství s cílem změny jejich postoje a celkového chování vůči partnerovi. V praxi terapie probíhají prostřednictvím terapeuta, sociálního pracovníka či probačně mediační služby za přispění státu. Prozatím ale schází kvalitní program zaměřený na mladistvé pachatele. To je oblast, která si zaslouží větší pozornost a zaměření kompetentních činitelů.

Domnívám se, že výsledky výzkumu poukázaly na nutnost a smysluplnost celého programu a existence interdisciplinárního týmu a natolik potřebnou mezioborovou spolupráci. Vedle nesporných pozitiv se ukazuje, že ne vše je dovedeno do optimálních parametrů, sami účastníci týmu zřetelně definují nedostatky a chybějící články systému pomoci obětem domácího násilí. A právě tento výstup by mohl být východiskem či námětem pro příslušné zainteresované činitele, aby nebyla tato oblast podceněna a nadále podporována, a to i ve smyslu doporučovaných alternativ.

Právě proto bych byla ráda, aby se tato práce „neztratila“, ale sloužila jako případný studijní materiál pro všechny zájemce o tuto problematiku. Jednak je tu k dispozici teoretický souhrn celé problematiky včetně různých souvislostí a vazeb spojených s tématem a zároveň jsou k dispozici výsledky výzkumu, který přináší výpovědi fundovaných odborníků, kteří se této oblasti dlouhodobě věnují. Právě z těchto důvodů jsou výstupy tohoto výzkumu významné a přínosné pro případné zájemce studia fenoménu domácího násilí.

6.8.1 SWOT analýza zjištěných skutečností

Shrnutí a vyhodnocení objektivních výsledků výzkumného šetření je zpracováno v tabulce SWOT analýzy. Toto zvolené zpracování umožňuje čtenáři lepší orientaci ve shrnutí zjištěných skutečností.

Tabulka č. 4 - SWOT analýza (zdroj vlastní)

	Silné stránky S	Příležitosti O
	Přednosti	<p>Dobré profesní vazby v interdisciplinárním týmu</p> <p>Profesionalita</p> <p>Operativnost</p> <p>Velká sociální síť</p> <p>Úspěšné legislativní ukotvení</p>
	Slabé stránky W	Hrozby T
Nedostatky	<p>Neformálně a nejasně ukotvený interdisciplinární tým</p> <p>Absence společných interdisciplinárních konferencí</p> <p>Absence lékařského zastoupení</p> <p>Absence práce s mladistvými pachatelí</p>	<p>Odchody odborníků z řad pomáhajících institucí</p> <p>Nedostatečná finanční situace obětí</p> <p>Nedostatek financí</p> <p>Negativní medializace</p>

Zjištěné skutečnosti jsou ukazatelem silných stránek a možných příležitostí využitelných pro budoucí interdisciplinární spolupráci při pomoci ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové. Zároveň slouží jako návod pro možné změny využitelné v praxi ke zlepšení efektivní spolupráce všech zainteresovaných subjektů věnujících se ženským obětem domácího násilí. Prostřednictvím tohoto shrnutí je upozorněno na slabé stránky a možné hrozby, které by mohly při spolupráci současně ukotveného interdisciplinárního setkávání v budoucnu nastat. Závěrem je třeba zohlednit, že výzkumem zjištěné údaje platí pouze pro teritorium města Hradec Králové a nelze je tedy zobecňovat.

ZÁVĚR

V předešlých dobách stál zákon po dlouhou dobu paradoxně na straně násilných osob, neboť neexistoval speciální trestný čin, který by umožnil postihnout agresi ze strany partnera v rodině. Obrana oběti domácího násilí se opírala pouze o využití obecných trestných činů a přestupků, které bylo v dané souvislosti obtížné prokázat a nebylo možné vzájemně provázat pro popsání a pochopení jednání násilné osoby v celém komplexu.

K násilné osobě, která je zpravidla blízká ve smyslu rodinných nebo obdobných vztahů, mají ženské oběti ambivalentní pocit, který významně paralyzuje snahu o zajištění pomoci a ochrany. Jakoukoliv formu týrání však nelze přehlížet ani bagatelizovat ji. Nepříjemné zážitky zůstávají v nitru člověka, který si je mnohdy nese až do konce života. V případě ženských obětí domácího násilí mohou tyto negativní prožitky vést k tendenčnímu způsobu výchovy, zejména dcer, a vytvoření vnitřní nenávisti nebo odmítání mužů v životě.

V dnešní době už není otázka domácího násilí tabuizována, otevřeně se o něm hovoří, zejména v souvislosti s násilím páchaným na ženách. Dokonce vznikla celá řada institucí, organizací a hnutí, které se tímto fenoménem intenzivně zabývají.

Ve své diplomové práci jsem se věnovala tématu „Interdisciplinární pomoc ženským obětem domácího násilí“. V teoretické části jsem se zaměřila na vymezení problematiky fenoménu domácího násilí. Byly objasněny související pojmy, formy, fáze a specifika. Součástí byl popis osobnosti ženské oběti a charakteristika agresora. Následně byly specifikovány důsledky mající vliv na oběti, jako je stockholmský syndrom či viktimizace. Práce se dotkla i postavení dítěte ohroženého domácím násilím. Chtěla jsem upozornit i na možnosti využití právní pomoci s důrazem na „institut vykázaní“, který funguje jako preventivní opatření. Zvláštní pozornost byla věnována interdisciplinární pomoci ženským obětem domácího násilí. Včetně uvedení konkrétních institucí zabývajících se touto problematikou v Hradci Králové. Domnívám se, že jedině pochopení celé podstaty fenoménu domácího násilí může být klíčem ke kvalitní pomoci.

Empirická část tvořící kvalitativní výzkum byla věnována hodnocení systému pomoci ženám ohrožených domácím násilím prostřednictvím zástupců ze šesti klíčových institucí v Hradci Králové. Na základě analýzy odpovědí fundovaných odborníků bylo

zjištěno, že prioritou v systému pomoci je kooperace státních a samosprávných institucí a organizací v rámci města Hradce Králové. Zjištěné skutečnosti předností a nedostatků interdisciplinární spolupráce byly převedeny do tabulky SWOT analýzy. Tato data by měla sloužit pro využití v praxi všech pomáhajících profesí.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. BEDNÁŘOVÁ, Zdena; MACKOVÁ, Kateřina; PROKEŠOVÁ, Hana. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: MPSV a Acorus, 2006. ISBN 80-86878-50-3.
2. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press a.s., 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-475-3.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 2. upravené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-807-3802-134.
5. DUFKOVÁ, Ivana; ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2004. 51 s. ISBN 80-86284-19-0.
6. FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 520 s. ISBN 80-7106-232-4.
7. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 208 s. ISBN 85931-79-6.
8. HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
9. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Vyd. Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
10. HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1997. 244 s. ISBN 80-7184-549-3.
11. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
12. HUŇKOVÁ, Markéta; VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*. 2. svazek. Praha: Justiční Akademie České republiky, 2004. 248 s. ISBN 80-239-6230-2.

13. JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Strategický marketing: strategie a trendy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 272 s. ISBN 978-80-247-2690-8.
14. KEŘKOVSKÝ, Miloslav; VYKYPĚL, Oldřich. *Strategické řízení teorie pro praxi*. Praha: C. H. Beck, 2002. 180 s. ISBN 80-7179-578-X.
15. MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla. *Sociální práce v praxi*, 2. vyd. Praha: Portál 2003. 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0 2.
16. MELOY, J., R. *The Psychology of Stalking : Clinical and Forensic Perspectives*. San Diego: Academic Press, 1998. 327 s. ISBN: 978-00-8051-897-8.
17. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
18. ONDREJKOVIČ, Peter; BREZÁK, Jozef; LUBELCOVÁ; VLČKOVÁ, Mária. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2000. 272 s. ISBN 80-224-06.16-3.
19. PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0.
20. SBORNÍK SEMINÁRNÍCH PRACÍ STUDENTŮ IMS. *Domácí násilí jako společenský problém*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004. 207 s. ISBN 80-902936-3-8.
21. SEDLÁČKOVÁ, Helena; BUCHTA, Karel. *Strategická analýza*, 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 121 s. ISBN 80-7179-367-1.
22. STRAUSS, Anselm; CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert; Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
23. ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Domácí násilí – Kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 192 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
24. ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi – 2., aktualizované a doplněné vydání*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-2624-3.
25. ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

26. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 448 s. ISBN 80-7178-214-9.
27. VARGOVÁ, Branislava; VAVROŇOVÁ, Marie. 2006. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: ROSA, 2006. 88 s. ISBN neuvedeno.
28. VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 544 s. ISBN 80-7178-696-9.
29. VOŇKOVÁ, Jiřina; SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, 2. vyd. Praha: proFem, 2008. 248s. ISBN-13: 978-80-903626-7-3.
30. ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

Elektronické zdroje

- 1) Pomoc obětem [cit. 15. 10. 2014] Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>
- 2) Cyklus násilí [cit. 17. 10. 2014] Dostupné z: <http://www.dchcb.cz/sluzby-a-projekty/intervencni-centrum/media-publicita-statistika/clanky-a-rozhlasove-porady/pribyva-muzu-a-senioru-kteri-jsou-obetmi-domaciho-nasili/>
- 3) O plnění opatření – policejní pomoc [cit. 27. 11. 2014] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojujicich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2010.aspx/>
- 4) Rizika a hrozby domácího násilí [cit. 4. 11. 2014] Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/pomahajici-profesionalove/odhad-rizika-hrozby/>
- 5) O vykazání [cit. 30. 11. 2014] Dostupné z: <http://www.policie.cz/soubor/zppp-o-vykazani-166-2009-rtf.aspx/>
- 6) ČERMÁK, I. Myslet narativně (kvalitativní výzkum „on the road“) [cit. 26. 12. 2014] Dostupné z: <http://old.rorschach.cz/clanky/narativ.htm>
- 7) Násilí vůči ženám [cit. 5. 1. 2015] Dostupné z: <http://www.wave-network.org/?q=content/violence-against-women/>
- 8) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon [7. 9. 2014] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/>

- 9) Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů [cit. 7. 9. 2014] Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?O=6&T=617>
- 10) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích [cit. 15. 9. 2014] Dostupné z: <http://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-oprestupcich-prestupkovy-zakon-online>
- 11) Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod [15. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/002-1993-sb-usneseni-predsednictva-ceske-narodni-rady-o-vyhlase-ni-listiny-zakladnich-prav-a-svobod-jako-soucasti-ustavniho-poradku-ceske-republiky.html>
- 12) Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím [20. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=273&r=2008>
- 13) Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii [20. 11. 2014]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>
- 14) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí [19. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>
- 15) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky [27. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=273&r=2008>
- 16) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2010 o systému psychologické pomoci obětem trestné činnosti a obětem mimořádných událostí [5. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2010.aspx>
- 17) Rozkaz Policejního prezidenta č. 110/2010 [10. 1. 2015] Dostupné z: <http://esiar.pcr.cz/kniha/siar/>
- 18) Rozkaz č. 10/2011 ředitele Krajského ředitelství Policie Královéhradeckého kraje [online] [20. 1. 2015] Dostupné z: http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2011_2012/B1---informace-o-plneni-zaveru-analyzy-efektivit-PCR-ze-dne-28--cervna-2012.pdf
- 19) Slovník cizích slov [22. 1. 2015] Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.net/efektivni/>

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka č. 1 - SWOT (zdroj vlastní). s. 54

Tabulka č. 2 Charakteristika informantů (zdroj vlastní) s. 55

Tabulka č. 3 Transformace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek (zdroj vlastní).
s. 56

Tabulka č. 4 - SWOT analýza (zdroj vlastní). s. 75

Obrázek č. 1 - Duluthský model. s. 18

Obrázek č. 2 – Kruh domácího násilí. s. 20

Přílohy

Příloha č. 1 – přepis rozhovorů k DVO1

Příloha č. 2 – přepis rozhovorů k DVO2

Příloha č. 3 – přepis rozhovorů k DVO3

Příloha č. 4 – přepis rozhovorů k DVO4

Příloha č. 5 - Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů v roce 2013

Příloha č. 1

Přepis rozhovorů k DVO1

TOS 1: Na jakém základě vznikl interdisciplinární tým, jedná se o formální skupinu?

I1: „Na základě vzniku zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím...při pravomoci policisty k rozhodnutí o vykázní násilníka ze společného bydlí. Původně se mělo jednat o formální tým, ale dnes má podobu neformálního uskupení.“

I2: „Po vzniku zákona 135/2006, který od roku 2007 chrání oběti před domácím násilím, narostlo oznámení od žen, které se staly oběťmi DN. Na řešení této problematiky jsme se staly členy interdisciplinárního týmu v roce 2007... neformální.“

I3: „Od doby co vznikl nový zákon na ochranu oběti, chodí na pobočku pro radu a pomoc více obětí, mají lepší informace a vědí, kam se mají obrátit pro pomoc...setkávání je na dobrovolné bázi.“

I4: „Impuls interdisciplinární spolupráce pochází na základě potřeb obětí včasné intervence, potřeby odborníků spolupracovat...zpětně byla týmová práce myšlena profesionálně, dnešní koncepce je tak padesát na padesát %...ale přímo profesionalizovaná skupina to není“.

I5: „Vznik vychází z kontextu potřeb klientů a organizací v dané lokalitě zabývajících se pomocí obětí domácího násilí. Tento tým není zformalizován, ale spolupráce zainteresovaných subjektů je nám všem naprosto jasná.“

I6: „Tým vznikl formálně na základě zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, konkrétně dle § 60a, který definuje činnosti v oblasti domácího násilí, a dále určuje registrovanému realizátorovi povinnost zajišťovat interdisciplinární spolupráci s organizacemi, které se tématem zabývají. Dle mého názoru se jednání účastní odborníci, kteří se znají navzájem i z jiných aktivit, např. tým pro děti a mládež, pracovní skupiny komunitního plánování, a někteří mají mezi sebou neformální vztahy, což ulehčuje spolupráci, která je více operativní a pružná.“

TOS 2: Jaké subjekty se podílí na interdisciplinární spolupráci?

I1: „Od roku 2013 máme podepsanou dohodu s Bílým kruhem bezpečí. Velmi úzce spolupracujeme s intervenčním centrem, OSPODEM, státními zástupci, soudy, obecní policií, azylovým domem Hradci Králové, ADROU a s Oddělením prevence kriminality Magistrátu města HK“.

I2: „Městská policie Hradec Králové, Policie ČR - kriminalisti, státní zastupitelství, soud, OSPO, PMS, koordinátoři prevence z Magistrátu města Hradec Králové, Bílý kruh bezpečí, přizvání hosté, jako třeba psychologové a to vše pod hlavičkou intervenčního centra“.

I3: „Policie ČR, Městská policie Hradec Králové, PMS, IC, ADRA, město HK, azylový dům, různé poradny, státní zástupci“.

I4: „Mezioborové spolupráce se účastní hlavně intervenční centrum, probační a mediační služba, městská policie, Královéhradecká Policie ČR, magistrát města, ADRA, OSPOD, soudy“.

I5: „V Hradci Králové je velmi rozrostlá sociální síť...mnoho neziskovek, poraden, azylových domů...policie - státní, obecní, probační a mediační služba, koordinátor prevence za Magistrát města Hradec Králové, ADRA, OSPOD, Intervenční centrum Hradec Králové“.

I6: „Jednání se účastní zástupci Městské policie Hradec Králové, Policie ČR, státního zastupitelství, soudu, odboru sociálních věcí a zdravotnictví (Oddělení koncepcí a sociální péče a Oddělení sociálně právní ochrany dětí), krajského úřadu, někdy odboru školství, magistrátu města nebo kraje.“

TOS 3: Myslíte si, že je zastoupení kompletní, nechybí zde někdo? (lékaři...)

I1: „ Pár lékařů máme zkontaktovaných, ale určitě by přispělo, kdyby měli větší zájem s námi spolupracovat...jinak se domnívám, že náš region má silné zastoupení...kladl bych důraz na plošnější vzdělávání mezi Policií České republiky a to především vzdělávat nově nastoupivší policisty, aby tento fenomén nebyl podceňován a bylo k němu přistupováno citlivě a důsledně“.

I2: „Rozhodně chybí lékaři...na spolupráci se podílí jen někteří a to na základě osobních kontaktů“.

I3: „Z naší zkušenosti postrádáme spolupráci od lékařů, převážně psychiatrů. Ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové jsme dvakrát uspořádali přednáškovou akci na

téma Domácí násilí a žádali jsme lékaře o spolupráci, ale ti neprojevili žádný zájem. Vycítili jsme, že naši práci opovrhují. Podařilo se nám však po jedné z přednášek zkontaktovat pár mladých studentů lékařství, kteří svoji práci chtějí vykonávat jinak, a jejich nadšení vyústilo v čerstvou spolupráci. Dále musím uvést, že dobrou spolupráci máme se sociálkami z FN HK, které vědí o nezapojení lékařů...a echo o podezření na domácí násilí nám dávají ony“.

I4: „Chybí zdravotníci, psychiatři...obeznámeni jsou, pořádají konference na téma domácího násilí, ale nefunguje to systémově...naše zařízení má nakontaktovaného pouze jednoho lékaře, který s námi spolupracuje a předává nám informace o podezření z domácího násilí“.

I5: „Kompletní není, z mého pohledu chybí praktičtí lékaři a lékaři z oboru gynekologie...ti, kteří se setkávají s obětí domácího násilí v ordinaci. V rámci ročního projektu s námi začali spolupracovat mladí medicové z lékařské fakulty...ti absolvuji předmět Sociální lékařství, kde je jim přednášeno, jak rozpoznat domácí násilí a jakým způsobem se k této závažné skutečnosti postavit, jak jednat, koho oslovit“.

I6: „Jednání by se mohl účastnit zástupce lékařů, neboť mnoho poznatků o domácím násilí mohou mít zdravotníci a vzdělávání v rozpoznávání domácího násilí a správná komunikace s obětí je důležitá pro zahájení pomoci, pokud se lékař setká s obětí domácího násilí v ordinaci... zpravidla tato oběť popisuje vznik zranění jinak, než je pravdou.“

TOS 4: Jaké jsou kompetence jednotlivých členů týmu?

I1: „ Každá z nás má určitou specializaci a určitý okruh znalostí z praxe, někdo více ovládá právo, jiný zase oblast sociální...psychologickou, ale v podstatě jde o to znát a vědět kde kdo má jaké kompetence a kde je ta hranice, kam má nastoupit jiný odborník. Domnívám se, že takto nastavený systém u nás funguje velmi dobře. Je to především na lidském faktoru“.

I2: „Kompetence vychází z každé spolupracující profese...my o sobě víme, včetně kompetencí každého z nás...pokud přicházejí nějaké změny, informujeme se telefonicky, mailem i osobně. Většinou tak dochází při preventivních akcích, kde setkáváme...nebo při konkrétních kazuistikách“.

I3: „Veškeré kompetence mezi sebou známe, a pokud nastávají změny jak v legislativě, práci s klientem, personálním obsazení, či plánech určitého subjektu bezprostředně se informujeme“.

I4: „Každý z nás máme určité profesní kompetence, které dodržujeme a navzájem o nich víme, popřípadě se při setkávání vzájemně informujeme“.

I5: „Se vznikem zákona 135/2006, který chrání oběti domácího násilí, byly veškeré kompetence mezi zúčastněné subjekty nastaveny...všichni známe přesné jejich hranice, včetně toho co kdo může v dané problematice činit. Od té doby takto nastavené kompetence velmi dobře fungují“.

I6: „Každý ze členů má své odborné kompetence, nicméně v rámci týmu je možné zajistit např. případové konference u konkrétního případu, odborné porady nad případy, vzájemné vzdělávání, aby každý ze zúčastněných správně chápal kompetence partnerů, aby každý věděl, kdo a jak pomáhá a jak to dělá...na některých jednáních seznamují instituce a organizace své činnosti pro vzájemné informování o možnostech a rozsahu pomoci a podpory obětem“.

Příloha č. 2

Přepis rozhovorů k DVO2

TOS 5: Kdo vede a koordinuje celý interdisciplinární tým?

I1: „Podle zákona o sociálních službách je to intervenční centrum“.

I2: „Já to přesně nevím, ale dle zákona 106/2008 o sociálních službách by měl být interdisciplinárním organizátorem intervenční tým, jehož hlavní náplní je práce s oběti domácího násilí“.

I3: „Iniciátorem je intervenční centrum“.

I4: „Vedení a koordinace je na intervenčním centru zde v Hradci Králové“.

I5: „Od roku 2007 intervenční centrum...přičemž jsme v loňském roce udělali revizi a dospěli k vytvoření nové podoby intervenčního centra, než bylo dříve zvykem. Interdisciplinární spolupráce od roku 2013 probíhá formou individuálních konzultací ke konkrétním případům se spolupracujícími institucemi zejména OSPOD a Policií České republiky“.

I6: „Vede a koordinuje ho intervenční centrum pro oběti domácího násilí v Hradci Králové“.

TOS 6: Jaká je struktura interdisciplinárního setkání?

I1: „Setkání se odvíjí od aktuální situace ve městě, podle potřeb, podle případu, nebo projektů, na kterých se většina mezioborových subjektů podílí. I pokud dochází k nějakým změnám...personálním, legislativním či způsobu práce. Vzhledem k tomu, že se všichni zástupci osobně známe a máme mezi sebou víc než profesionální vztah, je velmi snadné si operativně domluvit setkání“.

I2: „Setkávání funguje na základě domluvy všech subjektů, o kterých jsem již hovořil a to operativně dle současných potřeb klientů, určitých projektů, na základě nějakých změn v legislativě či organizaci...se svoláme písemně nebo ústně, kdy místo setkání je určeno, tam kde je nejvíce pracováno s oběti...většinou se jedná o ADRU nebo Intervenční centrum“.

I3: „Setkání probíhá dle situace v regionu, ale většinou do dvou měsíců, v průměru je to 5krát za rok. Většinou setkání iniciuje intervenční centrum. Na základě výborné a provázané komunikace není problém se sejít i ze závažných důvodů neplánovaně, čili

operativně a to, ať už jde o konkrétní kauzu domácího násilí, nebo jiných potřeb do praxe“.

I4: *„Struktura setkávání se odvíjí od potřeb klientů...důležitý je princip informovanosti, včasnosti, komplexnosti...informování dalších spolupracujících subjektů...informovat veřejnost v podobě preventivních akcí. Setkávání týmu není pravidelné, funguje na domluvě a operativně. Provádějí se případové konference“.*

I5: *„Jak jsem již výše hovořila...společná setkání probíhá formou individuálních konzultací ke konkrétním případům, nebo v rámci určitého projektu se spolupracujícími institucemi. Nejedná se tedy o jasnou pravidelnost“.*

I6: *„Seznámení s aktuální situací ve městě, okrese a kraji... aktivit jednotlivých organizací; konkrétních složitých případů...změn týkající se postupů práce zúčastněných organizací...vzdělávání u jednotlivých organizací, personálních změn,...nebo dohod o konkrétních způsobech navázání kontaktu“.*

TOS 7: Jaká jsou východiska a postupy interdisciplinární spolupráce?

I1: *„Východiskem je samozřejmě včasné odhalení tohoto jevu, komplexní pomoc, podpora a ochrana oběti, bezprostřední krizová intervence. Dále pak preventivní činnost a působení na veřejnost...Nejefektivnější využívání oprávnění policie, nulová tolerance domácího násilí, informování o právních následcích a důrazný ofenzivní postup...Velký důraz je kladen na omezení sekundární viktimizace. Zlepšení postoje veřejnosti ke všem zainteresovaným subjektům státních i neziskových. Prostřednictvím jednotného a koordinovaného postupu interdisciplinárního týmu“.*

I2: *„Naším východiskem je aktivní vyhledávání a včasná pomoc obětem domácího násilí, kdy se specializujeme na vyhledávání na „ulici“, kde je nás v Hradci mnoho...většinou zjistíme nějaký problém a na základě informací odhalíme přidružené problémy, mezi které často odhalíme domácí násilí...též se setkáváme i s tím, že nás oběť kontaktuje bezprostředně po nějaké přednáškové akci...jindy máme oznámení na tísňové lince 156. Pokud se jedná, o něco závažnějšího většinou kontaktujeme PČR. Ta na základě vykazání kontaktuje IC. Pokud je, to něco méně závažného většinou oběť doprovázíme do ADRY...doprovod je zárukou bezprostřední pomoci, kdy je s obětí ihned pracováno“.*

I3: *„Cílem týmu je hlavně profesionální podpora obětí trestných činů při vyrovnávání se závažnou událostí trestného činu a usnadnění návratu k běžnému životu.*

Prostřednictvím projektů vytvářet podmínky pro efektivní propojení státních a neziskových organizací v oblasti práce s oběťmi trestných činů. Vytvoření komplexního systému pomoci a jeho dostupnost. Postup spolupráce je na bázi předávání informací, kdo, co, jak a v jakém případě má v kompetenci, dle toho se stará“.

I4: *„Východiskem je profesionální včasná, komplexní pomoc obětem domácího násilí, osobám v krizi a obětem trestné činnosti. Hlavní je mezioborová provázanost a informovanost. Podpora klienta formou fyzické přítomnosti zprostředkování kontaktů s návaznými institucemi. Doprovázení klienta na odkázané instituce, organizace či poradenství a následná pomoc jako je například systemická terapie apod. Pomoc při zajištění pobytu ve zdravotnických, sociálních zařízeních a ubytování v azylovém domě“.*

I5: *„ V rámci institutu vykazání nás informují policisté a jsou-li v domácnosti děti, rovněž kontaktují orgán sociálně-právní ochrany dětí. My pak do 48 hodin kontaktujeme ohroženou osobu s nabídkou svých služeb. Naše spolupráce je velmi funkční, máme mezi sebou přátelské vazby. Přičemž je důležité zmínit, že intervenční centrum v Hradci Králové je velmi ojedinelé a to v tom, že poskytuje úplně veškeré služby této cílové skupině a to vše pod jednou střechou. A společná východiska jsou podpora osoby ohrožené domácím násilím na cestě k životu bez násilí formou poradenství, doprovázení, terapií a jiných služeb“.*

I6: *„Každá organizace se řídí svými postupy, což znamená, že např. státní organizace – PČR, soudy, státní zastupitelství, nemohou předávat data o obětech domácího násilí (kromě případů, kdy dojde k vykazání násilné osoby z obydlí) takže pomáhající sociální služby nemohou aktivně oběti kontaktovat, nicméně je možné jim předat informace o možnostech pomoci a kontaktech; výjimku tvoří koordinační dohoda mezi PČR a Bílým kruhem bezpečí, kde to na základě souhlasu obětí jde. Tento systém lze aplikovat i ve vztahu k jiným organizacím, pokud oběť souhlasí s tím, že např. PČR nebo městská policie předá kontaktní údaje neziskové organizace a ta oběť sama kontaktuje. V případě odboru sociálních věcí a zdravotnictví a sociálních služeb se jedná o nabídku pomoci a podpory dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ne o povinnost službu vyhledat, proto preferuji aktivní přístup při kontaktování oběti, je možné, že pouhým předáním kontaktu nedojde k navázání spolupráce a pomoc není realizována“.*

TOS 8: Jaké jsou zdroje financování interdisciplinárního týmu?

I1: *„Některé projekty jsou financovány z Ministerstva vnitra, nebo spravedlnosti...samotný tým financován není“.*

I2: *„Každá organizace má své financování, některé společné projekty financuje město Hradec Králové, či evropský fond“.*

I3: *„Financování je z individuálních projektů. Jinak každý subjekt sám“.*

I4: *„Financování funguje v rámci každé profese samostatně, nikoliv týmově.“*

I5: *„Interdisciplinární tým, jako takový financován není“.*

I6: *„Jako součást registrované sociální služby je financován vícezdrojově prostřednictvím dotace MPSV, krajského úřadu a samospráv, v našem případě z Hradce Králové, nicméně vzhledem ke krajské působnosti je možno žádat o dotace i další města. V roce tuším 2012 až 2015 je financování prostřednictvím evropského sociálního fondu.“*

Příloha č. 3

Přepis rozhovorů k DVO3

TOS 9: Jaké jsou způsoby týmové práce s ženskou obětí domácího násilí?

I1: „S největší pravděpodobností je policie první kdo přijde do styku s obětmi DN. První kontakt mezi policií a obětí je rozhodující pro to, jak se oběť vyrovná se vzniklou situací a jak se z ní zotaví. Policie má adekvátní výcvik k problematice dopadu násilí na oběti a k zabezpečení informovanosti o jejich právech a k problematice předání obětí do péče organizací zajišťujících základní služby. Policie má v prvopočátku úlohu nejen zajistit násilníka, ale i provést krizovou intervenci a popř. poskytnout první pomoc. Dále pak vyrozumí státního zástupce, OSPOD, intervenční centrum, popřípadě azylový dům...“. Mohu dodat, že na regionální úrovni je interdisciplinární systém pomoci obětem DN velmi dobrý“.

I2: „Samozřejmě je to případ od případu, tedy velmi individuální, kdy každá organizace má své specifické kompetence, ale na základě dobrých osobních i pracovních vazeb se spolupracujícími subjekty máme dobrou mezioborovou spolupráci...kdy si předáváme konkrétní informace o ženských obětech, včetně toho kdo jak má udělat a udělal...a kdo oběť dovede do konce pomoci“.

I3: „V rámci individuálních projektů zaměřených na ženské oběti domácího násilí se setkáváme a snažíme se společnými silami zkvalitnit pomoc a ochranu oběti. Je to tedy týmová práce, kdy si se souhlasem oběti předáváme agendu a probíráme, jaké podnikneme kroky, které většinou vycházejí z konkrétních kompetencí té dané organizace. Každý z nás ví, kdo na co se specializuje. Máme k sobě vzájemný respekt a dobré profesní vztahy. S někým spolupracujeme méně, s někým více“.

I4: „Při případové konferenci se interdisciplinární tým setkává za účelem akční spolupráce. Řeší se různé kazuistiky a informují se všechny subjekty, ty pracují na základě svých kompetencí... vyhodnocují se další problémy zapříčiněné domácím násilím na ženách...kdo je stěžejní organizací pro konkrétní problém. Jednou z dalších možností je resocializační práce s násilnou osobou, a to jak individuální, tak párová (v případě souhlasu oběti), skupinová apod. vždy jde o to se souhlasem oběti si předat potřebné informace, vědět, kdo co dělá, oběti to nabídnou, doprovodit ji do další služby atd.“.

I5: „ Součástí pomoci obětem domácího násilí je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány policie České

republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi, kterých je v Hradci Králové na rozdíl od jiných krajů velmi mnoho. Naše práce je provázaná, vzájemně komunikujeme a sdělujeme si poznatky z naší praxe“.

I6: „Pokud došlo k vykázání, je oběť kontaktována aktivně intervenčním centrem, poté je v ideálním případě převzata zakázka a pokračuje se v sociální práci, přitom se vyhodnocují i další možné problémy, např. výživné, bydlení, dluhy apod., což jsou možné důvody, proč k násilnému chování docházelo (labilita násilné osoby při výskytu těchto problémů). Na každý problém máme v Hradci Králové další služby, poradny, sociální práci obce, možnosti sociálních dávek poskytovaných úřadem práce apod., vždy se konkrétní způsob a obsah pomoci odvíjí od zjištěných problémů a zakázky oběti“.

TOS 10: Jaké jsou vaše praktické zkušenosti s ženskou obětí domácího násilí pozitivní, či negativní?

I1: „Za veliký posun v této problematice považuji zákon o obětech TČ a dohodu s Býlím kruhem bezpečí. Tedy díky institutu vykázání se nám daří velmi rychle zajistit nejen bezpečí obětem, ale i poskytnout pomoc profesionálními pracovníky, kteří s nimi přicházejí do styku a pracují citlivě na jejich zotavení, přičemž přihlíží ke všem jejím potřebám. Oběť tak cítí, že na danou situaci není sama, i když je převážně na ní jak danou pomoc využije. Z praxe vyplývá, že ženy znají instituce, na které se mohou obrátit v případě domácího násilí. Avšak proces spojený s velkou změnou a opuštěním partnera není pro některé snadný...je stále mnoho žen, které se k násilnému partnerovi vrací...důvodem bývá finanční závislost, emoční závislost na partnerovi, nebo spory o děti. Pokud bych měl vyjádřit spokojenost ženských obětí DN se systémem pomoci, který je u nás nastaven, domnívám se, že by byl nad polovinu kladný.“

I2: „Za městskou policií mohu říci, že velmi dobré...například od roku 2008 bylo postoupeno k dalšímu šetření 74 událostí s podezřením na domácí násilí páchané na ženách, kdy některé případy se opakují a týkají se stejných rodin, dalším úspěchem byly tři závažné případy znásilnění, které byly staršího data a oběti po letech dohnaly...kdy jsme obětem zprostředkovali pomoc na odborných pracovištích, včetně našich doprovodů“.

I3: „Určitě se to díky legislativě a široké možnosti pomoci zlepšilo. Nás ženské oběti DN navštěvují osobně na pobočce pro radu, informaci či jinou pomoc. Těch žen je mnoho, přičemž zhruba 60 % se k nám stále vrací a to z důvodů finančních, kvůli dětem,

nebo že mají podlomenou psychiku. Dalším aspektem jsou ženy z azylových domů nebo ubytoven, které se po ukončení pobytu vrací zpět k partnerovi, který je týral. Je to takový kolotoč a běh na dlouhou trať. Jako chybu vidím, že v praxi se některé organizace snaží oběť zkompetentnit, ale takováto oběť není schopna být kompetentní“.

I4: „Kladná, pokud mohu procentuálně vyjádřit, tak úspěšnost pomoci je zhruba 60 %. V dnešní době jsou ženy daleko více informovány do hloubky, mají i povědomí o pomáhajících organizacích. Samozřejmě strach z útočnicka stále přetrvává, ale významně pomáhá psychoterapeutická práce“.

I5: „Zkušenosti máme výborné, máme vysokou úspěšnost na základě efektivně nastaveného modelu předběžných opatření...30 dní, kdy mají ženy období klidu a začínají pracovat na nové představě života...uvědomují si, že nechtějí žít s násilníkem...v tuto chvíli s nimi začínáme pracovat my, tato spolupráce bývá v rozmezí 6-12 měsíců, první 2 měsíce s nimi pracují sociálky na bezpečném odchodu...poté několik měsíců psychologické poradenství spojené s nastartovanou změnou. A závěrečná fáze patří psychoterapii. Mnoho žen se k nám vrací a celý systém pomoci si chválí. Samozřejmě dochází k soustavné mezioborové spolupráci...s policií, OSPOD, ADRA...která je velmi dobře nastavena“.

I6: „V Hradci Králové je mnoho odborníků na veškeré popsané oblasti, tedy je možno řešit celou škálu problémů, které s domácím násilím souvisí či mohou souviset, nebo jsou zjištěny jako přidružené sociální problémy. Spolupráce je v drtivé většině případů dobrá a způsoby pomoci jsou účinné a široké. Pozitivní hodnocení od samotných klientek jsem zaznamenal často“.

TOS 11: Jsou v praxi týmové práce s ženskou obětí domácího násilí zařazeny „případové konference“?

I1: „Spíše jsou zde prezentovány kazuistiky, příklady dobré praxe, zkušenosti a způsoby práce“.

I2: „V rámci týmové spolupráce s ženskou obětí většinou docházelo k výměně informací, řešení kazuistik a setkávání se nad různými případy domácího násilí v týmu...asi tak jednou za čtvrt roku. Z mé zkušenosti, ženy nechtěly být součástí případové konference...neboť v nich je převážně příliš velký ostych a blok“.

I3: „Případové konference mezioborově pro tuto cílovou skupinu zařazeny nejsou, my je však interně máme“.

I4: „Případové konference, kazuistiky a mezioborové konzultace s klientkami. Každá ze spolupracujících organizací by měla mít takové odborníky, kteří si uvědomují zranitelnost, ambivalentní postoje oběti a strach z vyhledání pomoci a pomohou jí tyto bloky překonat“.

I5: „Spíše mezioborové konzultace. Případové konference nejčastěji organizuje v rámci dětí OSPOD a my jsme tam přizváni společně s dalšími institucemi jako hosté“.

I6: „Je to jeden z důležitých nástrojů, který je např. odborem sociálních věcí a zdravotnictví využíván při sociální práci, v oblasti domácího násilí si nevybavuji, že by v rámci interdisciplinární spolupráce případová konference proběhla, ale v indikovaných případech by to bylo hodně užitečné... je potřeba tento způsob práce využívat“.

TOS 12: Jak celostátní DONA LINKA přispívá k interdisciplinární spolupráci při práci s ženskou obětí domácího násilí?

I1: „Linka poskytuje diskrétní a okamžitou pomoc, zejména psychickou podporu a odborné rady v kritických chvílích života po trestném činu. Je vstupní branou do systému komplexní pomoci“.

I2: „Ženské oběti, které nás samy kontaktovaly, mají dostatečné informace o různých možnostech pomoci včetně krizových linek, které některé z nich využily...hodně je využívána naše krizová linka 156, na Donu linku se z mých informací mohlo obrátit tak 50 % žen“.

I3: „Pokud je mi známo, byla tato linka iniciátorem interdisciplinárního týmu. Nejen, že je krizovou linkou, ale je i anonymní poradnou pro oběti domácího násilí. Většinou na ní se první obrací ženské oběti, neboť jim vyhovuje anonymita. Zprostředkovávají a zajišťují kontakty dle potřeb oběti, kontaktují odborníky a snaží se zajistit okamžitou intervenci. Je určitě škoda, že tato linka není u nás v regionu“.

I4: „U nás v Hradci Králové tato linka není. Pokud je mi známo Dona linka předává obětem kontakty na základě regionu. Podle mých poznatků ještě stále velké pole informovanosti o organizacích pomáhajících obětem domácího násilí chybí. A co se týče efektivity této linky tak opravdu netuším, kolik obětí se na předané kontakty ozve“.

I5: „Samo naše zařízení odkazuje oběti na tuto krizovou linku, kde pracují speciálně vyškolení odborníci a to jak ze sociální oblasti, tak právní i psychologické. Máme i

zpětné vazby, kdy v případě ohrožení, oběti tuto linku zkontaktovali...Z mého pohledu se jedná o tzv. V. I. P. linku“, která v pomoci sehrává opravdu klíčovou roli v podobě bezprostřední krizové intervence. Dona linka předává kontakty přímo nám a my si ty klienty z našeho regionu už sami oslovíme a následně s nimi pracujeme“.

I6: *„Z pohledu Magistrátu města Hradec Králové si nevybavuji, že by z tohoto zdroje byla získána informace o oběti domácího násilí“.*

Příloha č. 4

Přepis rozhovorů k DVO4

TOS 13: Myslíte si, že je pomoc ženským obětem domácího násilí v Hradci Králové dobře nastavena?

I1: *Jsem přesvědčen, že interdisciplinární spolupráce přináší výhody ženským obětem ohrožené domácím násilím. Oběť tak získává jistotu, i když v danou chvíli to asi sama neví, nebo to tak nevnímá, že se jejím případem skutečně zabývají všichni ti, kteří mají...určitě tím získává i intenzivnější kontrolu práce policie. Jednoduše řečeno oběť získává kvalitnější službu. Interdisciplinární spolupráce nepřináší výhodu jen samotným obětem, ale i ostatním subjektům, získávají informace, jejichž získání by bylo běžnou cestou – dožádáním zdlouhavé. Je zajištěna vzájemná operativní informovanost jednotlivých subjektů, kdy se postupnou prací v interdisciplinárním týmu jednotliví členové vzájemně osobně poznají, což opět významnou měrou posílí vzájemnou ochotu spolupracovat rychle a efektivně“.*

I2: *„Určitě je, domnívám se, že ve všech pomáhajících organizacích v Hradci Králové je mnoho dobrých odborníků, projektů i preventivních aktivit...které mají úspěch v boji proti domácímu násilí páchaného na ženách“.*

I3: *„Služeb a možnost pomoci je v Hradci Králové mnoho a oběti mají kam se obrátit, jsou dostatečně informovány...vědí, že je zde nějaký zákon, který je může ochránit v podobě institutu vykazání, kdy je s nimi bezprostředně pracováno. Znají bezpečnostní plán a vědí, že je zde mnoho subjektů, které poskytují mnoho profesionální pomoci“.*

I4: *„V celku je dobře nastavena, hlavní subjekty o sobě ví, setkávají se, informují se, ale chybí větší naplánování a připravenost“.*

I5: *„Za nás tři-krát ano. Všichni se známe velmi dlouho, důvěřujeme si, respektujeme se, víme, jak kdo pracuje...a dovoluji si tvrdit, že do té práce vstupujeme všichni srdcem. Proto je tato spolupráce tak dobře nastavená a úspěšná...protože je to otázkou společně nastavených hodnot a priorit“.*

I6: *„Ano, je zde možnost zajisti potřeby oběti a také, je zde možnost zajisti resocializační práci s násilnou osobou a zasaženým rodinným systémem...služby a projekty mají potenciál pomoci řešit domácí násilí ve všech aspektech“.*

TOS 14: Jsou nějaké změny, které byste pro zefektivnění interdisciplinární spolupráce navrhl/a?

I1: „*Jo, určitě*“.

I2: „*Jistě jsou, vždy je možnost dělat věci líp*“.

I3: „*Určitě jsou různé možnosti, jak zefektivnit mezioborovou spolupráci*“.

I4: „*Ano jsou a to z důvodu nejasného ukotvení a jasně dané struktury*“.

I5: „*Ano, ale jen drobné*“.

I6: „*Ano.*“

TOS 15: Pokud ANO jaké?

I1: „*Aby mohly interdisciplinární projekty dosahovat udržitelných výsledků je pro ně nezbytné zajistit financování...dále pravidelné vzdělávání všech zástupců za danou instituci a je třeba rozšířit interdisciplinární spolupráci na politické a vládní úrovni.*“

I2: „*Vzhledem k tomu, že interdisciplinární tým je tzv. neformální, bylo by jistě přínosné ho zformalizovat a dát tomu přesná pravidla...aby se v budoucnu nestalo, že některý z pomáhajících subjektů interdisciplinární tým neopustil...dále by bylo určitě dobré zařadit do spolupráce lékaře i samotné oběti...již jsem zmiňoval případové konference.*“

I3: „*Za velmi důležité považuji formalizaci interdisciplinární spolupráce, včetně financování, na kterém by se mělo podílet město Hradec Králové. Zajistit týmové případové konference zacílené na ženskou oběť postiženou domácím násilím*“.

I4: „*Jasně ukotvení interdisciplinární spolupráce, pravidelné naplánování setkávání např. 5krát do roka, struktura, vzdělávání, potřeby pro praxi, stálé okruhy...Celorepubliková interdisciplinární spolupráce i přeshraniční spolupráce. Zaměřit se na mladistvé pachatele a zapojit zdravotnictví do spolupráce*“.

I5: „*Náš region je z pozice interdisciplinární spolupráce jedinečně nastaven, avšak existují jiné kraje, které jsou na tom velmi špatně...možná bych více participovala na vzdělávání všech pomáhajících*“.

I6: „*Zařadit zdravotníky, zpracovat plán společných vzdělávacích aktivit, společně konference za využití výpovědí obětí domácího násilí a jejich reflexe celé situace a systému pomoci, realizovat v rámci interdisciplinární spolupráce případové konference*“.

Příloha č. 5

Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů v roce 2013

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR- 13.1.2014												2013	celkem v letech						Celkem	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012		2007-12
Jihočeský	5	2	8	5	1	7	6	5	7	8	6	3	63	50	37	35	84	72	64	342	
Jihomoravský	7	10	13	7	9	10	12	13	12	12	11	12	128	82	72	82	87	118	150	591	
Karlovarský	9	9	11	12	9	8	6	7	6	2	7	11	97	32	46	49	79	137	111	454	
Královéhradecký	3	4	3	1	3	2	4	1	2	7	5	6	41	34	22	16	44	45	52	213	
Liberecký	6	8	18	5	17	3	7	12	7	9	12	9	113	30	36	68	62	82	104	382	
Moravskoslezský	7	10	9	9	18	7	9	5	10	6	15	2	107	213	110	111	108	135	97	774	
Olomoucký	4	10	8	6	9	8	15	8	4	10	6	6	94	44	35	43	61	112	100	395	
Pardubický	5	5	9	7	5	12	5	9	5	3	9	9	83	61	39	44	73	92	104	413	
Píseňský	6	4	2	5	5	1	1	1	1	5	4	4	39	16	22	14	27	23	30	132	
Hlavní město Praha	9	11	16	8	15	14	10	11	18	13	10	20	155	59	34	48	104	123	138	506	
Středočeský	9	8	15	7	11	8	12	2	11	17	7	4	111	79	67	59	64	121	106	496	
Ústecký	14	13	13	21	16	16	9	10	13	9	10	12	156	81	87	134	133	202	204	841	
Vysočina	6	2	8	9	7	4	2	8	4	8	7	8	73	32	26	39	51	42	43	233	
Zlínský	9	6	10	7	10	9	7	10	12	3	7	11	101	49	46	36	81	126	102	440	
CELKEM VYKÁZÁN	99	102	143	109	135	109	105	102	112	112	116	117	1361	862	679	778	1058	1430	1405	6212	
z toho opakovaná	16	11	18	9	24	22	15	18	12	13	14	16	188								
tj. v %	16%	11%	13%	9%	17%	20%	14%	18%	11%	12%	12%	14%	14%								

Od 1.1.2007 do 31.12.2013 celkem: 7 573